Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS MOKSLŲ BAKALAURO PROGRAMA

MAREK SVIRKO
IV kurso studentas

LIETUVOS PARTIZANŲ INFORMACINĖS KARYBOS STRATEGIJA IR METODAI

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovas: N.Maliukevičius

Vilnius, 2016

Bakalauro/magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

....
(data) (parašas) (v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

....
(data) (Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Marek S. Lietuvos partizanų informacinės karybos strategija ir metodai: Politikos mokslų specialybės bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas N. Maliukevičius. – V., 2016. –39p.

Reikšminiai žodžiai: informacinė karyba, psichologinė karyba, propaganda, partizanai, partizanų periodika**.**

Šiame darbe nagrinėjama Lietuvos partizanų ginkluoto pasipriešinimo metu vykdyta informacinė karyba Lietuvoje (1944-1953 metai). Partizanų informacinė karyba apžvelgiama per propagandą ir jos analizei taikomus metodus. Pateikiama rezistencinio judėjimo periodinių leidinių kritinė apžvalga. Tyrime apžvelgiami leidiniai apima laikotarpi nuo1945 iki 1953 metu. Atsižvelgus į gautus duomenys įvardijama partizaninio judėjimo informacinės karybos strategija ir jai būdingi bruožai.

TURINYS

ĮVADAS .....1.
1. INFORMACINIO KARO SĄMPRATA.....4.
1.1. INFORMACINIO KARO APRAIŠKOS LIETUVOJE.....8.
1.2. INFORMACINIO KARO SĄMPRATA NAUDOJAMA BAKALURO DARBE.....10.
2. PARTIZANINIS JUDĖJIMAS LIETUVOJE 1944-1953 M. .....12.
3. INFORMACINĖ KARYBA PARTIZANŲ PERIODINIUOSE LEIDYNIUOSE.....14.
3.1. PROPAGANDOS ELEMENTAI PERIODINIUOSE LEIDINIUOSE.....15.
3.2. PARTIZANŲ PROPAGANDA IR JOS POKYČIAI.....24.
IŠVADOS.....28.
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....29.
SUMMARY.....34.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas bakalauro darbas „Lietuvos partizanų informacinė karybos strategija ir metodai“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;

2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;

3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Marek Svirko

Įvadas

Informacija bei jos sklaida tampa vis svarbesne tiek valstybiniame, tiek individualiame lygmenyje. Dėka informacinės revoliucijos informacija tapo lengviau pasiekiama, pagreitėjo jos sklaida o jos kiekiai ženkliai išaugo.[1] Dėl didelio informacijos kiekio ir greitos sklaidos vis sunkiau yra patikrinti informacijos turinį, kas palengvina galimybes spekuliuoti pateikiama informacija kartu kuriant alternatyvią realybę, kuri įtakoja žmones tiek individualiu tiek valstybiniu lygmeniu. Visa tai kuria palankią terpę dezinformacijos sklaidai, kuri gali potencialiai pakenkti atskiriems individams skatinant juos elgtis destruktyviai arba net valstybinių lygmeniu keliant vidaus neramumus ir destabilizuojant nusistovėjusia vidaus santvarką.[2]Dezinformacijos sąvoka tampriai siejasi su tokiu reiškiniu kaip informacinė karyba, kurios įgyvendinamas pagrinde yra suvokiamas per propagandą. Informacinis karas yra aktyviai aptariamas tiek Lietuvoje tiek visame pasaulyje. Apie šio reiškinio svarba byloja tas faktas, kad tai yra gan pigi ir sunkiai susekama karybos forma.[3]

Lietuvoje informacinio karo tematika yra parašyti tiek straipsniai, tiek moksliniai darbai. Skaitant Lietuvos specialistų darbus šia tematika galima pastebėti, kad svarbų vaidmenį čia vaidina Rusija,[4] kuri savo veiksmai tarptautinėje arenoje skatina susirūpinti informacinio karo keliamomis grėsmėmis.[5] Specialistų yra pastebėta, kad nuo pat Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo laikotarpio Lietuvos atžvilgių Rusija vykdo informacinio pobūdžio atakas.[6] Minėtos atakos pasireiškia įvairiais pavidalais pradedant Lietuvos vykdoma veikla tarptautinėje arenoje ir baigiant istorinių įvykių perinterpretavimu.[7] Kaip vieną iš pačių svarbiausių informacinės karybos taikinių įvardyčiau istorinių įvykių perinterpretavimą ir perkūrimą, apie tai taip pat yra dažnai kalbama ir pačioje Rusijoje

[1] Nerijus Maliukevičius, ,,Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas 2008. p.6

[2] Vilija Navickaitė, ,,Rusijos ir Gruzijos informacinio karo atspindys Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje“ Magistro darbas. Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas žurnalistikos institutas, 2009. p.6

[3] Dovydas Pancerovas, ,, Rusijos šeštoji kolona Lietuvoje – ženklas, kad ir pas mus jau vyksta hibridinis karas“, 15min.lt, 2014-09-23, < http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/rusijos-sestoji-kolona-lietuvoje-zenklas-kad-ir-pas-mus-jau-vyksta-hibridinis-karas-784-455049 > [Žiūrėta: 2016-05-15]

[4] Mantas Martišius, ,,Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare“, *Žurnalistikos tyrimai,* Nr. 5, 2012. <http://www.zurnalai.vu.lt/zurnalistikos-tyrimai/article/view/1800/1071>, [Žiūrėta: 2016-05-15] p.184-185

[5] Nerijus Maliukevičius, ,,Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas 2008. p.6-8

[6] Kastytis Stalioraitis, ,, Informacinis karas prieš Lietuvą“, *Slaptai*, 2013-07-08. <http://slaptai.lt/index.php/gyvenimo-skandalai/7238-informacinis-karas-pries-lietuva.html>, [Žiūrėta: 2016-04-03]

[7] Dovydas Pancerovas, ,,Penki taikiniai Lietuvoje, į kuriuos šiemet taikysis Kremliaus propaganda“, *15min.lt,* 2015-01-05. <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/5-lietuviski-taikiniai-i-kuriuos-kitamet-taikysis-kremliaus-propaganda-784-474767>, [Žiūrėta: 2016-04-03]

tiek tarp politikų, tiek žiniasklaidoje.[8] Istorinė atmintį galima įvardyti kaip vieną iš svarbiausių veiksnių kuriančiu tautos ir valstybės tapatybę. Jos ardymas ar keitimas iš esmės įtakoja piliečius ir pačios valstybės raidą.[9]Manau Lietuvos atveju viena iš labiausiai pažeidžiamų istorinių temų yra Lietuvos partizanai ir jų vykdytas pasipriešinimas okupaciniai valdžiai.

Šio istorinio laikotarpio problemiškumą nulemia keletas veiksnių. Problema yra ne pats pasipriešinimo faktas, bet metodai kurie buvo naudojami kovoje. Lietuvos istorikų yra parašyta daug knygų partizanų tematika, tačiau juose partizanų pasiekimai pagrinde yra siejami su konvencine karyba. Partizanai, sprendžiant iš daugelio istorikų darbų, yra patriotiškai nusiteikę asmenys kurie kaip kovos priemonę pagrinde naudojo konvencinės karybos priemones. Taip pat nuolatos yra teigiama, kad visa Lietuva arba didesnė Lietuvos gyventojų dalis juos palaikė, o visas palaikymas yra tiesiogiai susiejamas su tuometinės bolševikinės valdžios vykdomomis represijomis. [10] Alternatyviems partizanų kovos metodams su okupacinę valdžia yra skiriama labai mažai dėmesio, jai suteikiamas antraeilis vaidmuo pasipriešinime. Minėtas Lietuvos istorikų požiūris į partizanus iš esmės tik palengvina darbą asmenims kuriantiems negatyvų partizanų įvaizdį. Jau dabar Rusijos žiniasklaidoje[11] ir mokslininkų darbuose[12] galima atsekti negatyvaus įvaizdžio kūrimą apie ginkluoto pasipriešinimo, vykusio Baltijos valstybėse, dalyvius. Minėto negatyvaus įvaizdžio kūrimas prieina tokius mastus, kad net pradedamos kurti sąsajos taps trečiojo reicho ir Lietuvos partizanų tarpusavio bendradarbiavimo.[13] Dėl perdėto koncentravimosi ties konvencinę karyba kenčia visas partizanų įvaizdis. Suteikiama potenciali galimybė iš laisvės kovotojų paversti juos kriminalinio pasaulio atstovais apie ką byloja ir įvykiai vykstantis Lietuvoje.[14]

Apibendrintas prieš tai išsakytas mintis prieinu prie išvados, kad partizaninį judėjimą vykusi Lietuvoje reikia apžvelgti iš naujos pusės, mažiau koncentruojantis į konvencinę karybą ir labiau išskiriant nekonvencinės karybos metodus taikytus Lietuvos partizaninėje kovoje. Lietuvos istorikų

---

[8] *ТАСС,* ,,Путин выступил против попыток "перекодировать общество" и переписать историю“, 2014-11-05. <http://tass.ru/politika/1552609> [Žiūrėta: 2016-05-15]

[9] Diana Janušaitė, ,,Propaganda: taikomasi į šalies istoriją“, *Šiaulių naujienos*, 2016 m. <http://snaujienos.marius.puslapiai.lt/index.php/naujienos/miesto-gyvenimas/678-propaganda-taikomasi-i-salies-istorija> [Žiūrėta: 2016-05-15]

[10] Izidorius Ignatavičius (sud.), ,,*Lietuvos naikinimas ir tautos kova (1940-1998)*“, Vilnius : Vaga, 1999 p. 345

[11] Александр Носович, ,,Грибаускайте сделала подарок России к 9 мая“, *RUBALTIC.RU*,2014-12-26. <http://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/26122015-grybauskaite/> [Žiūrėta: 2016-05-15]

[12] Владимирцев Н.И., Кокурин А.И., ,,*НКВД-МВД СССР в борьбе с бандитизмом и вооруженным националистическим подпольем на Западной Украине, в Западной Белоруссии и Прибалтике* (1939-1956) / Сборник документов.“, Москва: Объединенная редакция МВД России, 2008. p.146-151

[13] Валерий Яременко, ,,НКВД против "Лесных братьев"“ ,*Военно-промышленный курьер*, 2005-06-08. <http://vpk-news.ru/articles/1417> [Žiūrėta: 2016-05-15]

[14] *Karys*, ,,Kam trukdo Lietuvos partizanai?“, Nr. 12, 2014 gruodis. < http://www.kam.lt/lt/naujienos_874/karine_ziniasklaida_655/karys/2014_m._kario_numeriai/2014_karys_nr.12.html > [Žiūrėta: 2016-05-15] p.9-13

yra rašoma, kad partizanai turėjo visokeriopą palaikymą iš vietos gyventojų arba didesnės jų dalies, tačiau nerašoma kaip minėtas palaikymas buvo užtikrinamas. Kalbant apie priežastys nulėmusiai partizaninio judėjimo palaikymą istorikai pagrinde koncentruojasi ties keliais aspektais. Pirmasis, kad gyventojai palaikė partizanus iš idėjinių sumetimų ir patriotizmo, antrasis, kad okupacinė valdžia taip žiauriai elgėsi su gyventojais, kad jie nusprendė arba prisidėti prie ginkluoto pasipriešinimo arba visokeriopai jį remti.

Nei vienas iš įvardytų paaiškinimų neatrodo pakankamai įtikinamas atsižvelgus į sekančius aspektus. Pirmiausiai, palaikymas dėl idėjinių sumetimų ar patriotizmo negalėjo atsirasti iš niekur, tam turėjo būti savo laiku atliekami atitinkami veiksmai, formuojamas atitinkamas informacinis laukas ir visuomenės pozicija. Teigimas, kad patriotizmas kuris buvo partizaninio judėjimo palaikymo šaltinis liko įskiepytas gyventojams dar nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu nekeičia to fakto, kad šis palaikymas turėjo būti puoselėjamas ir pasipriešinimo metu, o tam turėjo būti vykdoma tam tikrą komunikacija su gyventojais ir pačių partizanų tarpe, kad minėtas palaikymas išliktu pastovus. Antroji versija, kad teroras naudotas okupacinės valdžios skatino prisijungti prie partizaninio pasipriešinimo arba jį remti atrodo dar mažiau įtikinama. Įvairiausios naudotos represinės priemonės kaip tik buvo naudojamos su tikslu įbauginti gyventojus ir atgrasyti nuo pasipriešinimo. Vieninteliu atveju kada represinės priemonės galėjo būti varomuoju pasipriešinimo veiksniu tik jei šis veiksmas asocijuotųsi su tam tikros silpnybės požymiu arba būtu įvardijamos kaip priežastys dėl kurių reikia kovoti prie okupacines pajėgas. Verta pastebėti, kad bet kokiu iš įvardytu atveju turi būti vykdoma tam tikra agitacija raginanti gyventojus stoti į kovą ir sukurtas atitinkamas informacinis laukas kuriame tam tikri okupacinės valdžios veiksmai būtu atitinkamai pristatyti.

Partizaniniame kare yra būdinga naudoti informacinės karybos priemones.[15] Lietuvos istorikų darbuose tai nėra aptariama. Lietuvos istorikų darbuose yra užuominos apie tam tikras informacinės karybos priemones, kurias potencialiai galėjo naudoti Lietuvos partizanai. Šiuo atveju ypatingą vaidmenį pradeda vaidinti Lietuvos partizanų spauda, žinoma literatūroje tai nėra įvardijama kaip informacinės karybos priemonė. Pagrinde partizanų spauda yra įvardijama kaip priemonė skirta pasipriešinti okupacinės valdžios skleidžiamai propagandai, pateikti alternatyvią ir objektyvią informacija, ugdyti gyventojų patriotiškumą ir puoselėti dvasines vertybes.[16]Problema yra tame, kad yra aptariamas spaudos tikslas ir turinis, tačiau nėra aptariama kaip tas turinys yra pateiktas, kas toje spaudoje yra akcentuojama, taip pat koki poveiki spaudoje pateikiama informacija gailėjo turėti

[15] Robert Brown Asprey, ,,Guerrilla warfare Military tactics“, Encyclopaedia Britannica, 2014-11-14, < http://www.britannica.com/topic/guerrilla-warfare > [Žiūrėta: 2016-05-15]

[16] Arvydas Anušauskas, *Parlamento studijos,* Nr.1. 2004 m. ,,Pogrindinės bei alternatyviosios spaudos raida ir vaidmuo (1944-1987 m.)“ < http://www.parlamentostudijos.lt/Nr1/Istorija_Anusauskas.htm > [Žiūrėta: 2016-05-15]

skaitytojams. Kitaip sakant tai kas iš tikrųjų daro partizanų spaudą svarbią nėra apžvelgiama. Atsižvelgdamas į faktą, kad partizaninėje karyboje yra būdinga naudoti informacinio karo priemones ir istorikų darbuose pabrėžiamą spaudos svarba keliama prielaida, kad partizanų spaudoje viso pasipriešinimo metų Lietuvos partizanų buvo aktyviai naudojami informacinė karyba.

Tyrimo problema: Lietuvos partizanų informacinės karybos strategija ir metodai.

Tikslas: Apžvelgti Lietuvos partizaninį judėjimą per informacinės karybos prizmę.

Pagrindinis tyrimo klausimas: Ar Lietuvos partizanų spaudoje yra naudojama informacinė karyba? Jeigu taip kaip ji pasireiškė?

Uždaviniai:

1. Apžvelgti informacinio karo sampratą
2. Apsibrėžti bakalauro darbe naudojama informacinio karo sampratą, įgyvendinimo metodus.
3. Apžvelgti literatūrą, kurioje aprašomas partizaninis karas vykęs Lietuvoje.
4. Apžvelgti istorinėje literatūroje pateikiama partizaninio judėjimo interpretavimą.
5. Atlikti Lietuvos partizanų periodinių leidinių analizę.
6. Išsiaiškinti ar/koks buvo partizanų informacinės kampanijos turinys ir strategija?
7. Išsiaiškinti ar/kaip periodiniuose leidiniuose pasireiškė informacinė karyba?
8. Išsiaiškinti ar vyko partizaninio judėjimo informacinės kampanijos kaita? Jeigu taip, tai kaip ji pasireiškė.

Bakalauro darbo metodologija: Darbe taikomas indukcinis tyrimo metodas, kai išanalizavus visus turimus duomenis bus formuojamos atitinkamos įžvalgos priklausomai nuo gautų rezultatų. Atliekant tyrimą taikoma propagandinio diskurso analizė[17]. Darbe kritiškai analizuojama Lietuvos partizaninio judėjimo periodika per informacinės karybos teoriją. Darbas suskirstytas į trys dalis. Pirmojoje dalyje yra aprašoma informacinio karo sąvoka, jos formos, dažniausiai taikoma informacinio karo samprata Lietuvoje ir galiausiai įvardijama bakalauro darbe naudojama informacinio karo samprata. Antrojoje dalyje bus apžvelgti Lietuvoje vykusio ginkluoto pasipriešinimo etapai, jiems būdingi bruožai. Trečiojoje dalyje bus aptarti duomenis gauti išanalizavus partizanų periodiką.

1. Informacinio karo samprata

Tobulėjant informacijos perdavimo technologijoms ir spartėjant komunikacijos procesui XXI amžiuje vis aktualesnė yra informacinės karybos samprata. Kyla natūralus klausimas ką reiškia

[17] Mažeikis, Gintautas. ,,Propaganda: metodinė priemonė.“ ŠU, 2006. p.86 < http://su.lt/bylos/fakultetai/humanitarinis/fak/propaganda.pdf > [Žiūrėta: 2016-05-15]

minėtas informacinės karybos terminas. Iš pirmo žvilgsnio tai galima susieti su informacija ir juos panaudojimu tam tikriems tikslams pasiekti, tačiau tai būtu per platus apibrėžimas. Informacinio karo su laiku nuolatos kito. Tam įtakos turėjo tiek skirtingi mokslinimų išskiriami šio reiškinio aspektai, tiek nuolatos vykęs technologinis progresas.[18]

M. Libicki savo knygoje „What is information warfare?“ pateikia septynias informacinės karybos strategijas. Libicki nuomone atskirai terminas informacinis karas nepasako nieko. Autorius teigimu informacinį karą galima apibrėžti per septynias informacinės karybos strategijas.[19] Pirmoji Libicki įvardijama, kaip viena iš seniausių informacinės karybos strategijų, yra Command-and-Control Warfare strategija. Šios strategijos veikimo principas yra vadovaujančio vieneto (centro) likvidavimas arba komunikacijos sutrikdymas tarp vadovaujančio ir jam paklūstančių. Naudojant šią strategiją iš pradžių buvo siekiama tiesiogiai likviduoti vadovaujantį vienetą, tačiau tobulėjant technologijomis buvo pereinama prie komunikacijos likvidavimo ir vadovavimo proceso trikdymo, nes tiesiogiai buvo vis sunkiau likviduoti tam tikrą vadovaujanti vienetą.[20]

Antroji įvardijama strategija yra Intelligence-Based Warfare. Tam tikrų žinių pavogimas (nusavinimas) arba apsaugojimas siekiant pasiekti dominavimą tam tikroje situacijoje. Libicki teigimu gera ir kokybiška informacija padeda geriau sukoordinuoti nuosavus veiksmus ir nuspėti priešininko veiksmus.[21] Ši strategija neturėtu būti suvokta kaip konvencinio karo papildas. Taikos metų ši strategija irgi yra sėkmingai naudojama ypatingai informaciniame amžiuje.

Trečioji strategija yra įvardijama Electronic Warfare. Karybos strategija kai stengiamasi sutrikdyti arba kaip nors kitaip paveikti elektroninius prietaisus, kad jie veiktu sau palankia linkme. Gynybos atveju siekiama apsaugoti nuosavą techniką nuo tokių išpuolių. Šis strategija Nuo pat komunikacinės revoliucijos (XX amžiaus pradžia) užėmė svarbia niša informacinės karybos srityje. [22]

Ketvirtoji strategija yra Psychological Warfare. Tam tikros informacijos naudojimas siekiant paveikti žmones ir priversti elgtis sau palakia linkme. [23] Psichologinė karyba dabartiniu metu geriausiai atspindi propaganda ir šia sąvokai taikomi kriterijai, tačiau ji neturėtu būti suvokiama kaip psichologinės karybos sinonimas, tačiau kaip vienas iš dažniausiai naudojamų priemonių tokio pobūdžio karyboje. Propaganda yra vien plačiausių ir dažniausiai naudojamų informacinio karo strategijų. P. M. Taylor teigimu propaganda tai yra žmogaus kasdienio gyvenimo dalis. Jo teigimu didžiausia klaida yra kai bandoma tam tikrą informacija ar tiesas skirstyti į propagandinę ir

[18] Mantas Martišius, ,,Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare“, *Žurnalistikos tyrimai,* Nr. 5, 2012. <http://www.zurnalai.vu.lt/zurnalistikos-tyrimai/article/view/1800/1071>, [Žiūrėta: 2016-05-15] p. 185-186
[19] Martin C. Libicki, ,,*What is information warfare?*“, United States Government Printing (June 1995) p.x-xi
[20] Ten pat. p.9-18
[21] Martin C. Libicki p.19-26
[22] Martin C. Libicki p.27-33
[23] Martin C. Libicki p.36-47

nepropagandinę informaciją. Bet kokia skleidžiama informacija yra propaganda.[24] Šį požiūrį savo knygoje paremia ir papildo Scot Macdonald, teigdamas, kad prie propagandos skleidimo priemonių galima priskirti, bet kokias žiniasklaidos priemones. Autoriaus teigimu asmuo įamžinantis įvykį išskiria tam tikrus jam labiau rūpimus dalykus. Žinių reporteris darydamas nuotraukas ar kitomis priemonėmis rinkdamas informaciją atsirenka jam palankesnę dėl nuosavų preferencijų. [25] Propaganda galima išskirti kaip viena iš dažniausiai taikomų karybos priemonių informaciniame kare. Taylor nuomone propaganda yra pradedami ir užbaigiami karai. Bet kokioms konfliktuojančioms/konkuruojančioms pusėms reikalingas palaikymas. Taikos metu propaganda yra tiek pat aktyviai taikoma kaip ir karo atvejais tik galimai su kitais tikslais.[26] Tokių kaip partizaninių judėjimų atvejais, kai turimi laibai riboti resursai ir reikalingas žmonių palaikymas dėl per mažo nuosavų pajėgų skaičiaus propaganda svarbią nišą visos informacinės kampanijos atveju.

Sekančioji informacinės karybos strategija Libicki‘o yra įvardijama Hacker Warfare. Iš esmes visas veiksmas vyksta kompiuterinėje erdvėje. Siekiama kompiuterinės technikos pagalba sutrikdyti arba likviduoti tam tikrą veiklą. Tai yra XX amžiaus pabaiga – XXI amžiaus informacinės karybos strategija. Yra darom prielaida, kad siekiant geresnės kontrolės ir efektyvumo viskas yra kompiuterizuojama, kitaip sakant apjungiama į tam tikrą tinklą. Sutrikdžius vieną iš tokių tinklų galima sutrikdyti visų sujungtu su juo objektų veiklą.[27]

Šeštoji informacinės karybos strategija įvardyta Economic Information Warfare. Skirstoma į dv-rūšys (Blokada ir imperializmas). (Blokada) Užblokuojamas priėjimas prie tam tikros informacijos su tikslų palaužti oponentą ir jo ekonominius pajėgumus, taip pat gali būti suvokta kaip ekonominė blokada, kai blokuojamas priėjimas prie reikalingų resursų taip skatinant oponento silpimą. (Imperializmas) Turimas ir išlaikomas pranašumas tam tikroje srityje. Ribojamas informacijos pasiekiamumas toje srityje, dėl pasiekto pranašumo, išlaikomas dominavimas virš oponento, kartu darant jį priklausoma nuo turim žinių ar resursų. [28]

Paskutinė Libicki‘o įvardyta informacinės karybos strategija yra Cyberwarfare. Autorius trumpai apibūdina šia strategija kaip ateities karų modelį. Ši strategija yra nukreipta i atskirus individus. Tampa svarbus asmeniniai duomenis, kuriuos turint galima suvokti individo preferencijas ir jomis naudojantis įtakoti jo elgesį. Kibernetinė erdvė yra priemonė tokios informacijos gavimui.[29]

---

[24] P. M. Taylor, *,,Munitions of the Mind A history of propaganda from the ancient world to the present era“,* Manchester University Press,; 3 edition (November 30, 2003). p.1-3

[25] Scot Macdonald ,,Propaganda and Information Warfare in the Twenty-First Century: Altered Images and Deception Operations (Contemporary Security Studies (Paperback))“ Routledge; 1 edition (February 18, 2007) p.10-11

[26] P. M. Taylor p.1-16

[27] Martin C. Libicki p.49-65

[28] Ten pat. p. 66-74

[29] Ten pat. p. 75-83

Kaip buvo minėta pradžioje Libicki nuomone atskirai informacinio karo sąvoka nieko nereiškia, reikšmę jai suteikia viena arba grupė įvardytų informacinės karybos strategijų. Problema su Libicki pateikiama informacinio karo samprata yra ta, kad pagrinde yra koncentruojamasi konvencine karyba. Informacinė karyba pateikiama kaip konvencinio karo papildas. Didesnė dalis įvardytų strategijų negali savarankiškai egzistuoti ir gali pasireikšti per kitas strategijas. Tarp įvardytų yra išskiriamos trys informacinės karybos strategijos, kurios gali egzistuotis savarankiškai (*Command-and-Control Warfare; Intelligence-Based Warfare; Psychological Warfare*).[30] Atsižvelgiant į tai, M.Libicki savo knygą parašė XX amžiaus paskutiniame dešimtmetyje ir, kad informacinio karo sąvoka kaip tokia nuolatos kinta kyla klausimas kiek tai aktualu XXI amžiuje. Kurios iš įvardytų informacinio karo strategijų yra artimiausios dabartinių laikų informacinio karo sąvokai?

Scot Macdonald knygoje „Propaganda and information warfare in twenty-first century: Altered images and deception operations“ pateikiama XXI amžiui aktualiausia informacinio karo sampratą. Autorius savo knygoje informacinį karą apžvelgia per psichologinės karybos ir propagandos strategija. Propaganda yra pristatoma kaip vienas iš psichologinės karybos įgyvendinimo metodų.[31] Teigiama, kad karai yra kariaujami nebe mūšio laukuose o informacinėje erdvėje. Žiniasklaida ir komunikacinės technologijos pradeda vaidinti kertinį vaidmenį informacinio pobūdžio karuose.[32] Kitaip sakant toks informacinio karo interpretavimas nėra kažkas ypatingai naujo. Dabartiniu metu informacinis karas yra traktuojamas kaip atskira karybos forma lyginant su Libicki pateikiama informacinio karo samprata kuri yra suvokiama kaip konvencinės karybos papildas. Scot Macdonal teigia, kad informacinė karyba taikant psichologinės karybos strategija yra nuolatos vykdoma, nepriklausomai nuo to ar yra vykdomas konvencinis karas. Nuo šios karybos formos nėra apsaugotas niekas, taip pat nuo šios karybos formos negalima pilnai atsiriboti.[33] Autorius tai aiškina per subjektyvumo veiksnį kuris yra būdingas žiniasklaidai. Žurnalistai nušviečiantis tam tikrus įvykius renkasi kokias naujienas ir kaip pristatyti. Yra formuojamas alternatyvios tikrovės vaizdas kuris įtakoja įvairiuose lygmenyse vykstančius procesus. Kaip pavyzdys knygoje yra pateikiamos įvairios JAV vykdytos karinės operacijos tarp kurių yra taip pat pristatomas Vietnamo karas[34] turėjęs neigiamas pasekmes JAV. Scot Macdonald yra aiškinama, kad neigiamą konflikto baigtį Vietname nulėmė ne karinė galia, bet žiniasklaida kuri Vietnamo karo metu veikė JAV nenaudai.

[30] Martin C. Libicki p.97
[31] Scot Macdonald p.135-137
[32] Ten pat p.128
[33] Ten pat p.129-131
[34] Ten pat p.46, p.133

Visi įvardyti autoriai informacinio karo sąvoką analizavo per JAV patirtis šioje karyboje. Kyla klausimas kiek šiose knygose pateikiama informacinio karo interpretacija yra aktuali tiek Lietuvos atveju, tiek atliekant Lietuvos partizaninio judėjimo analizę.

1.1. Informacinio karo apraiškos Lietuvoje

Lietuvos metinėje strateginėje apžvalgoje 2014–2015 Rusija yra įvardijama kaip didžiausią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui. Ukrainos įvykių kontekste Rusijos veiksmai verčia kaimynines valstybes, tarp jų ir Lietuva, susirūpinti savo nacionalinio saugumo klausimais. 2011 metais atnaujintoje Lietuvos nacionalinėje saugumo strategijoje pirma karta kibernetinės atakos ir informacinio karo grėsmė buvo priskirtos prie prioritetinių gynybos krypčių.[35] 2012 metais Lietuvos Respublikos Seimo atnaujintoje nacionalinio saugumo strategijos redakcijoje pabrėžiama, kad yra skiriamas ypatingas dėmesys nekonvenciniam saugumo iššūkiams tarp kurių įvardijamas ir informacinis saugumas. Informacinėmis grėsmėmis yra įvardijamos valstybinių ir nevalstybinių vienetų tendencingai skleidžiama dezinformacija tiek tarptautinių, tiek vidaus informaciniame lauke. Išskiriami trys Lietuvos saugumo atramos taškai tarp kurių yra ,,Informacinės-kultūrinės erdvės saugumas, siekiant atremti išaugusią Rusijos propagandą“ [36]

Mantas Martišius savo straipsnyje ,,Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare“ pateikia informacinio karo samprata akcentuojant psichologinio veiksnio svarbą šiame kare.[37] Autorius taip pat pateikia ir kitų mokslininkų informacinio karo interpretacijas kurios tarpusavyje taip pat skiriasi. Lietuvos atveju svarbu vaidmenį vaidina informacijos kontekstas. Autoriaus nuomone Lietuvos informacinėje erdvėje yra publikuojamas labai didelis kiekis negatyvios informacijos apie Lietuvą, kuria praktiškai yra reikalaujama priimti kaip neginčijamą faktą, nors pačios informacijos teisingumo rodikliai yra ganėtinai ginčitini arba abstraktus[38]. Negatyvus kontekstas informacinėje erdvėje skatina negatyvias nuotaikas visuomenėje. Autoriau nuomone Lietuvos viena pagrindinių informacinės erdvės problemų yra aktyvi negatyvių ir pasyvi pozityvių naujienų sklaida

[35] Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, *,,Lietuvos metinėje strateginėje apžvalgoje 2014–2015“,* Vilnius 2015 < http://www.lka.lt/lt/moksline-veikla/leidiniai/lietuvos-metine-strategine-apzvalga.html > [Žiūrėta: 2016-04-03] p.173-176

[36] Ten pat.178-180

[37] Mantas Martišius, ,,Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare“, Žurnalistikos tyrimai, Nr. 5, 2012. < http://www.zurnalai.vu.lt/zurnalistikos-tyrimai/article/view/1800/1071 >, [Žiūrėta: 2016-04-03] p.184

[38] Ten pat p.192-194

informacinėje erdvėje taip kuriant silpnos ir nesavarankiškos valstybės įvaizdį.[39]Teigiama kad svarbi yra tam tikrų informacijos pateikimo formą, kuri dažnai nulemią pačią reakciją į tą naujieną. [40] Išvadose straipsnio autorius teigia, kad svarbiausia informacinio karo dalimi yra psichologinis karas o žiniasklaida tampa kovos lauku. Tik turint tarpusavio pasitikėjimą tam tikra bendruomenė gali susiburti bendrai gynybai nuo agresoriaus, tačiau tam reikalingas atitinkamas informacinis laukas apjungiantis individus, nes joks pasipriešinimas nekyla iš nieko. Autoriaus nuomone Lietuvos informacinė erdvė yra potencialus taikinis išorės priešiškoms jėgoms todėl ją reikia saugoti ir neleisti slėptis ardančioms jėgoms už nuomonių įvairovės principo.[41]

N.Maliukevičius savo daktaro disertacijoje apžvelgia Rusijos informacijos geopolitikos sklaida Lietuvos informacinėje erdvėje. [42] Autoriaus nuomone informacijos geopolitika pirmiausiai pasinaudoja valstybės taisyklių spragomis norint išardyti tam tikras nusistovėjusias visuomenines kultūrines normas siekiant užtikrinti nuosava dominavimą toje erdvėje. [43] Iš esmės įgyvendinant informacijos geopolitiką svarbu vaidmenį vaidina tame informacinės karybos strategijos. Išvadose aptariami gauti tyrimo rezultatai iš kuriu galima spręsti, kad Rusija turi didelę įtaka informacinėje erdvėje Lietuvos atžvilgiu o Lietuva iš esmės yra poveikį įvairiausioms informacinio pobūdžio atakoms.[44] Taip pat galima pastebėti kad informacinio karo sąvoka disertacijoje vartojama kaip atitikmuo psichologiniai informacinio karo strategijai.

Skaitant straipsnius ar mokslinius darbus kuriose yra aptariamas informacinis karas Lietuvoje galima pastebėti, kad pagrinde yra kalbama apie psichologinę karybą ir propaganda. Kitaip sakant nėra aptariamos visos Libicki išskirtos informacinio karo strategijos, tačiau koncentruojamasi pagrinde į psichologinę karyba ir propagandą kaip psichologinio karo įgyvendinimo strategija, kas nereiškia, kad minima informacinio karo interpretacija yra klaidinga ar nepilnai atitinka informacinio karo sąvokai keliamus reikalavimus. Pats Libicki savo knygoje akcentavo kad informacinis karui nėra būtina, kad minėto veiksmo metu būtu naudojamos visos karybos strategijos vienu metu.[45] Šį požiūrį patvirtina ir kiti pirmame skyriuje įvardyti autoriai, kurie pabrėžė ypatingą psichologinio karo svarbą informacinėje karyboje, dažnai įvardijant tai kaip vieną ir tą patį dalyką. Lietuvos atžvilgiu informacinio karo aktualumą galima tiesiogiai susieti su Rusijos vaidmeniu jame.

[39] Ten pat. p.194-195
[40] Ten pat. p.195-196
[41] Ten pat. p.201-202
[42] Nerijus Maliukevičius, ,,Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas 2008. p.1-16
[43] Ten pat p.56-58
[44] Ten pat p.132-135
[45] Martin C. Libicki p.97

1.2. Informacinio karo sampratą naudojama bakalauro darbe

Atsižvelgiant į bakalauro darbe analizuojama objektą (*Lietuvos partizanų informacinė karyba to meto pogrindžio periodikoje*) ir dažniausiai Lietuvos akademikų taikoma informacinio karo sampratą, toliau atliekant tyrimą, informacinio karas bus apžvelgiamas per psichologinės karybos strategiją ir propagandą kaip dažniausiai naudojama metodą šios strategijos įgyvendinimui. Taikant propagandos analizės metodus bus analizuojama tuo meto partizanų periodiniai leidiniai.

P. M. Taylor savo knygoje ,,Munitions of the Mind A history of propaganda from the ancient world to the present era“ teigia, kad propagandos sąvoka nuolatos kito. Dabartiniais laikais žodžiui propaganda yra priskiriama negatyvi reikšmė nors ne visuomet taip buvo. Pati sąvoka tik po I pasaulio karo pradėjo asocijuotis su dezinformacija ar tam tikromis manipuliacijos technikomis. Prie negatyvaus įvaizdžio kūrimo minėtos sąvokos atžvilgių ypatingai prisidėjo Sovietai ir Naciai savo tikslams pasiekti pradėję naudoti propagandą.[46]

G. Mažeikio knygoje ,,Propaganda: metodinė priemonė“ yra pateikiamos šešios propagandos suskirstymo formos. Pasitelkiant šias suskirstymo formas bakalauro darbe bus analizuojama Lietuvos partizanų periodika.

Pirmoji skirstymo forma pagal objektyvumą (*baltoji, juodoji ir pilkoji propaganda*). Pagrindinis dėmesys yra atkreipiamas į tai kiek skaidri ir tiksli yra pateikiama tam tikra informacija. Baltoji propaganda laikoma skaidriausia iš visų įvardijamų. Jai būdingas pozityvumas ir argumentuoti paaiškinimai. Pilkojoje propagandoje vengiama kritiškumo, faktai iškraipomi. Tam tikri patvirtinti faktai yra apjungiami su nepatvirtintai taip kuriant sau palankia įvykių interpretacija. Juodoji propaganda paremta melu ir duomenų klastojimu. Patekamiems duomenims trūksta konkretikos, dažniausiai būdinga totalitariniams režimams.[47]

Antroji skirstymo formą pagal atvirumą (*atvira ir paslėpta/užmaskuota propaganda*). Pagrindinis dėmesys atkreipiamas į propagandos atvirumo lygi, kitaip sakant nuo to kiek užsilėpta propagandoje pagrindinė žinia priklauso jos forma. Atvirai propagandai būdinga aiški žinia, ja galima sulyginti su tam tikrai atvira reklama. Užslėptai propagandai būdinga pagrindinės minties ieškojimas tarp eilučių.[48]

Trečioji skirstymo forma pagal geografinį propagandos mąstą (*globalinė, medialinė, lokalinė propaganda ir mikropropaganda/simboliniai pasauliai*). Pagrinde koncentruojamasi ties propagandoje skleidžiamų idėjų sklaida pasaulio mastais. Propaganda yra skirstoma pagal tai kokios

[46] P. M. Taylor p.1-3
[47] M.Gintautas p.18-19
[48] M.Gintautas p.19-20

vertybės yra skleidžiamos propagandoje ir kiek jos yra visuotinai priimtinos. Globalinė propaganda siejama su tokiomis vertybėmis kaip tarptautiniai įstatymai ir žmogaus teisėmis, kitaip sakant su tokiomis vertybėmis kurios yra priimtinos tarpvalstybiniu lygmeniu. Medialinė propaganda kurios vertybės yra priimtinos ir puoselėjamos regioniniu lygmeniu(Pvz. ES teisė ir normos kurios yra privalomos tik ES valstybėms narėms). Lokalinei propagandai kaip jau galima suprasti iš pavadinimo koncentruojasi ties tam tikra konkrečia teritorija(Pvz. valstybė) ir ja liečiančiais reikalais. Mikropropaganda pagrinde koncentruojasi ties simboliniu pasauliu. Tam tikrų, simboline reikšmę turinčių dalykų pagalba bandoma paveikti visuomenę. Šiai propagandos formai būdingas konflikto skatinimas ir supriešinimas siekiant pasiekti tam tikrą rezultatą.[49]

Ketvirtoji skirstymo forma pagal įtikinėjimo mąstą (*totalitarinė, arba centralizuota masinė, propaganda; centralizuotos decentracijos propaganda; demokratinė propaganda*). Totalitarinės(centralizuota masinė propaganda) propagandos tikslas yra informacijos kontrolė ir kitų nuomonių pašalinimas iš viešo diskurso, būdinga griežta cenzūra. Centralizuotos decentracijos propaganda siekiama kontroliuoti pagrindines informavimo priemones. Taikoma dalinė cenzūra, vietinių lygmeniu dažniausiai leidžiama veikti nepriklausomai, tačiau yra paliekama galimybė esant reikalui daryti spaudimą neįpriklausomiems veikėjams. Demokratinei propagandai būdinga nuomonių įvairovė, debatai rūpimais klausimais ir konkurencija.[50]

Penktoji skirstymo forma pagal objektą (*masinė, vartotojiška ir tikslinė propaganda*). Masinei propagandos formai būdinga tai, kad ji yra nukreipta į tam tikrą fiksuota žmonių masę su vienoda pasaulėžiūra, mažas informavimo kanalų kiekis. Skatinimas bendrumas, atspindimos konkrečios masės baimės ir lūkesčiai. Vartotojiškai koncentruojasi ties fiziologiniais poreikiai, Propaganda veikia iš esmės pagal laisvos rinkos dėsnius, didelė įtaka turi komercinės reklamos. Tikslinė propaganda yra nukreipta į siaura visuomenės dalį ir į konkretu adresatą. Autoriau nuomone gera propaganda pasireiškia įvairiomis formomis ir veikia įvairiai lygmenimis.[51]

Šeštoji skirstymo forma pagal poveikio laika (*trumpalaikė ir ilgalaikė propaganda*). Ilgalaikė propagandos forma pasižymi nuoseklumu, individas skatinamas gyventi pagal tas propagandines vertybes. Trumpalaikė propaganda pasižymi dinamiškumu ir kritiškumu. Siekiama greitai mobilizuoti individus konkrečių tikslų pasiekimui.[52]

[49] M.Gintautas p.20-27
[50] M.Gintautas p.27-29
[51] M.Gintautas p.29-30
[52] M.Gintautas p.30

Atliekant periodikos analize taip pat bus remiamasi N. Maliukevičiaus disertacijoje išskirtomis septyniomis propagandos technikomis. Autoriaus nuomone kitos naujos įtakos technikos naudojamos propagandoje parastai yra išvedamos iš šių septynių technikų.[53]

Septynios propagandos technikos:

1. „Etikečių klijavimas“ (*angl. name calling*): kuriamos oponentų sąsajos su neigiamais simboliais.
2. „Blizgantys apibendrinimai“ (*angl. glittering generality*): taikomos tam tikros generalizacijos suteikiančios objektui neigiamą arba teigiamą reikšmę.
3. „Manipuliavimas asociacijomis“ (*angl. transfer*): neargumentuojant sulyginami teigiami arba neigiami reiškiniai ar savybės .
4. „Ekspertų rekomendacijos“ (*angl. testimonial*): teiginių, argumentų, įrodymų reikšmės sutirpinimas pasitelkiant autoritetingą nuomonę.
5. „Tautos vardu“ (*angl. plain folks*): savęs vaizdavimas kaip tam tikros grupės individų atstovais, nuosavi siekiai yra prilyginami su visos grupės siekiais.
6. „Faktų parinkimas“ (*angl. card stacking*): informacijos atsirinkimas, pateikiama tik tą informacija, kuri yra naudinga tikslui pasiekti visa kita neigiama arba nereikalinga informacija yra nutylima.
7. „Vagono prikabinimas“ (*angl. band wagon*): apeliuojama į žmonių norą elgtis kaip visi, sekti mada.

2. Partizaninis judėjimas Lietuvoje 1944-1953 m.

Literatūroje skirtai apžvelgti Lietuvos partizaninį judėjimą, šis judėjimas yra įvardijamas kaip ginkluotas pasipriešinimas okupacinei valdžiai. Laikotarpis apie kurį yra kalbama yra 1944-1953 metai. Vienomis iš pagrindinių pasipriešinimo priežasčių istoriniuose šaltiniuose yra įvardijamas siekis atkurti Lietuvos nepriklausomybę ir okupacinių pajėgų pašalinimas ir Lietuvos teritorijos. Partizaninis judėjimas skirstomas į tris etapus: (1944 m. liepa-1946 m. gegužė); (1946 m. gegužė-1948 m. lapkritis); (1948 m. lapkritis-1953 m. gegužė).[54] Literatūroje etapų kaita yra aiškinama per partizanų karybos metodų ir veiklos kaitą. Pagrindine kaitos priežastimi yra įvardijama konvencinio karo padariniai (kovinių susidūrimų metu žuvę partizanai)[55], taip pat kituose istorikų darbuose kaitos

[53] Nerijus Maliukevičius, ,,Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas 2008. p.66-67

[54] Lietuvos Respublikos Seimas, *,,Karas po karo: partizaninio judėjimo etapai“*<http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=6530,1,19>[Žiūrėta: 2016-05-15]

[55] A. Anušauskas (pagrindinis sud.), *,, The anti-soviet resistance in the Baltic States /Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania ”,* Vilnius : Pasauliui apie mus, 2006 p.28-35

priežastimi yra įvardijamas siekis prisitaikyti prie besikeičiančios okupacinių pajėgų kovos strategijos.[56]

Pirmasis pasipriešinimo etapas istorikų yra įvardijamas aktyviausios kovos laikotarpiu. Kitose šaltiniuose teigiama, kad šis laikotarpis išsiskyrė tuo, kad jame partizanai veikė labiau savarankiškai lyginant su kitais pasipriešinimo etapais, dar nebuvo įkurti tam tikri didesni partizanų veiklą koordinuojantis štabai. Šiame etape vyko stambiausi partizanų ir okupacinės valdžios ginkluoti susirėmimai. Teigiama, kad šiuo laikotarpiu partizanai turėjo didžiausią kontrolę krašte. Partizanams pavykdavo užimti kaimus[57] ar net nedidelius miestelius[58] ir išlaikyti jose kontrolę net iki kelių dienų. Rezistentų skaičius šiame etape buvo aukščiausias per visą pasipriešinimo laikotarpį. Toks masiškas jungimasis į partizanų gretas aiškinamas keliais veiksniais. Antrasis pasaulinis karas ėjo į pabaigą, tačiau aukštas banditizmo lygis skatino gyventojus imtis gynybos priemonių, taip pat daug vyrų bėgę nuo šaukiamosios tarnybos sovietinėje kariuomenėje jungėsi į partizanų gretas. Istorikų taip pat yra išskiriamas patriotizmo veiksnys skatinęs kovoti gyventojus ginklo pagalba prieš okupacines pajėgas. Šiam etapui einant keitėsi ir partizanų kovos taktiką. Praradimai mūšių metu ir antrojo pasaulio karo pabaiga paskatino pokyčius. Vis rečiau buvo kovojama atviruose mūšiuose ir didelėmis pajėgomis, pereita prie užpuolimo iš pasalų ir mažiau skaitlingų kovinių burių.[59] Šiame etape įsikūrė pirmosios partizanų apygardos.[60]

Antrojo etapo metu jau susiformavo partizanų apygardos, taip pat kito kovos taktika, tobulinami bunkeriai ir susisiekimo sistemos. Partizanų skaičius sumažėjo. Literatūroje rašoma, kad kovoti liko tik asmenys pasiryžę kovoti iki pabaigos.[61]Buvo dedamos pastangos ieškant kontaktų su kitomis partizanų apygardomis. Keitėsi taip pat okupacinės valdžios veiksmai. Prasidėjo agentų infiltravimo procesas į partizanų gretas, buvo stengiamasi palaužti rezistencini judėjimą netik jėgos pagalba, bet ir iš vidaus.[62]Šis etapas išsiskyrė tuo kad jame svarbu vaidmenį pasipriešinime pradeda vaidinti spauda. Spaudoje buvo pateikiamas platus spektras temų, apžvelgiama situacija tiek tarptautinėje

[56] Nijolė Gaškaitė, Algis Kašėta Bonifacas Ulevičius, Dalia Kuodytė (redaktorė) ,, Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“, Kaunas : Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, 1996 p.19-20

[57]A. Anušauskas, ,,1940-1990 :okupuotos Lietuvos istorija“ Vilnius : Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2007 p. 323

[58] A. Anušauskas (pagrindinis sud.), *,, The anti-soviet resistance in the Baltic States /Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania ",* Vilnius : Pasauliui apie mus, 2006

[59] Ten pat p.28-29

[60] A. Anušauskas, ,,1940-1990 :okupuotos Lietuvos istorija“ Vilnius : Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2007 p.320

[61] Ten pat. 324

[62] Nijolė Gaškaitė, Algis Kašėta Bonifacas Ulevičius, Dalia Kuodytė (redaktorė) ,, Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“, Kaunas : Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, 1996 p.19-20

arenoje tiek šalies vidaus problemos.[63]Istorikų nuomone nuo šio laikotarpio ir iki pabaigos spauda rezistenciniame judėjime pradėjo vaidinti ypatinga vaidmenį, dėka jos buvo galima sužinoti pasipriešinimo tikslus ir motyvus.[64]Teigiama, kad šiame laikotarpyje partizanų gretas dėl žiaurių okupacinės valdžios veiksmų papildė patriotiškai nusiteikia asmenys.

Paskutinysis etapas pasižymėjo tuo kad jo metu galutinai centralizavosi partizaninis judėjimas. Įkurta centrinė valdžia, kuri atstovavo okupuotą valstybę.[65]Okupacinės valdžios šiuo metu buvo vykdytas metodinis partizanų struktūrų likvidavimo procesas. Visa tai vertė silpstančio rezistencinio judėjimo dalyvius keisti veiklos taktiką.[66]Pagrindinis dėmesys pradėtas skirti sovietinės ideologijos sklaidos Lietuvoje sustabdymui. Šiuo metu buvo vykdomos akcijos kurių metu aktyviais veiksmais buvo naikinama okupacinės valdžios literatūra, stabdomas priešiškos ideologijos propagavimas. Šio pasipriešinimo etapo metu pradėtas kolchozų steigimas. Trėmimų ir didelių mokesčių pagalba okupacinės valdžios buvo sunaikintas rezistencinio judėjimo palaikymas kaime. Galiausiai paskutiniaisiais kovos metais buvo sunaikinta centrinis partizanų štabas ir suimtas LLKS Tarybos pirmininkas Jonas Žemaitis. Šis įvykis iš esmės simbolizavo ginkluotos rezistencijos pabaigą, likę pavieniai partizanų būriai buvo su laiku likviduoti.[67]

3. Informacinė karyba partizanų periodiniuose leidiniuose

Atliekant tyrimą, taikant informacinės karybos analizės metodus, apžvelgti Lietuvos ginkluoto rezistencinio judėjimo periodiniai leidiniai. Leidiniai apimą laikotarpį nuo 1945 iki 1952 metų. Iš viso apžvelgta 120 periodinių leidinių numerių tokiais pavadinimais kaip: ,,Partizanų kova“; ,,Laivės varpas“; ,,Vytis“; ,,Už tėvų žemę“; ,,Что такое советская правда?“; ,,Aukuras“; ,, Свободное слово“; ,,Tėvynei šaukiant“; ,,Partizanas“; ,,Prie rymančio rūpintojėlio“; ,,Prisikėlimo ugnis“; ,,Laisvės žvalgas“; ,,Kovos keliu“; ,,Istrebiteljada“; ,,Malda girioje“; ,,Laisvės balsas“; ,,Kovojantis lietuvis“. Apžvelgta medžiaga aprėpia beveik visas tuometines partizanų

[63] A. Anušauskas (pagrindinis sud.), *,, The anti-soviet resistance in the Baltic States /Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania ”,* Vilnius : Pasauliui apie mus, 2006 p.34

[64] A. Anušauskas, ,,1940-1990 :okupuotos Lietuvos istorija“ Vilnius : Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2007 p.325

[65] Nijolė Gaškaitė, Algis Kašėta Bonifacas Ulevičius, Dalia Kuodytė (redaktorė) ,, Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“, Kaunas : Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, 1996 p.21

[66] A. Anušauskas, ,,1940-1990 :okupuotos Lietuvos istorija“ Vilnius : Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2007 p.327

[67] Nijolė Gaškaitė, Algis Kašėta Bonifacas Ulevičius, Dalia Kuodytė (redaktorė) ,, Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“, Kaunas : Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, 1996 p.22

apygardas (Algimanto, Dainavos, Didžiosios Kovos, Kęstučio, Prisikėlimo, Tauro, Žemaičių), tarp apžvelgtų leidinių taip pat yra LLKS leistas periodinis leidinys. Tyrimo medžiaga paimta iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

Analizuojant medžiagą buvo žiūrima kokia ir kaip yra pateikiama periodiniuose leidiniuose informacija. Analizuojamas kontekstas, periodinių leidinių struktūra. Atliekant tyrimą atsižvelgta ir į simboliką naudota periodiniuose leidiniuose. Simboliai ir kontekstas kuriame jie naudojami gali daug ką pasakyti apie tai kaip pirmiausiai save identifikavo patys partizanai, į ką buvo apeliuojama per periodinius leidinius, kaip buvo identifikuojami ir apibrėžiami oponentai, galiausiai tai kam buvo skirti periodiniai leidiniai.

3.1. Propaganda periodiniuose leidiniuose pasipriešinimo metu

Struktūra

Pirmiausiai kalbant apie tuo meto leistų periodinių ledinių propagandą verta apžvelgti periodinių leidinių struktūrą ir kaip tai gailėjo paveikti skaitytoją arba kokiu tikslu būtent buvo pasirinkta vienokia ar kitokia struktūra. Viso pasipriešinimo metu struktūrą liko be pokyčių. Nuo pirmoj iki paskutiniojo pasipriešinimo etapo partizanų periodikoje buvo naudojama identiška struktūra ir eiliškumas pateikiant juose tam tikrą informacija. Ši struktūra pagrinde buvo įgyvendinama, straipsnių ir naujienų pagalba. Prieš pristatant tam tikras naujienas iš užsienio buvo patiekiamas straipsnis skirtas atitinkamai temai aptarti, dažniausiai tam kad skaitytojui prieš skaitant naujienas iš svetur būtu iššauktos atitinkamos emocijos ir sudaryta nuomonė apie oponentą kurios turėjo įtakoti pa teikiamų naujienų iš užsienio interpretavimą. Žinoma tai nebuvo periodinio leidinio pabaiga. Leidinio pabaigoje dažniausiai būdavo talpinami partizanų vadovybės įsakymai, perspėjimai gyventojams, suteikusiu judėjimui paramą asmenų slapyvardžiai, prašymai paremti partizanus. Rezistenciniam judėjimui einant į pabaigą ir periodiniams leidiniams stambėjant struktūra irgi turėjo nežymių pokyčių. Pokytis buvo tame, kad kartais būdavo pateikiamas ne vienas o keli straipsniai tam tikromis temomis, taip pat buvo talpinami eilėraščiai. Žinoma tai ryškiai neįtakojo bazinių struktūros principų. Leidinių apimties didėjimas iš esmės įtakojo tik apimtį o ne pačią informacijos pateikimo sistemą.

Kontekstas

Sekanti dalyką kuriam verta skirti dėmesį analizuojant periodika yra kontekstas kurio pagalba buvo įtakojamas patiekiamos informacijos interpretavimas. Pats konteksto formavimas labai priklausė nuo simbolikos naudojamos rezistentų periodiniuose leidiniuose, kuri bus aptarta vėliau, tačiau pati

pagrindinės paskirtis buvo įtakoti skaitytojus taip kad bet kokia pateikiama informacija vaizduotu oponentą kaip pralaiminančią pusę o partizanus arba asmenys kurios rezistencinis judėjimas palaiko kaip nugalėtojus. Žinoma tai nereikia suvokti pažodžiui. Kontekstas kuriame buvo pateikiamos vienos ar kitos naujienos turėjo įtakoti skaitančiojo asmens naujienų interpretavimą. Net ir teigiamas iš oponento perspektyvos naujienas skaitantysis turėjo interpretuoti kaip tam tikrą silpnybės požymi arba kaip tam tikrą iš anksto suplanuotą partizanų ar jų sąjungininkų veiksmą.

„Charakteringiausias Čerčilio politikos bruožas: yra „priešą mušti priešu“. Šitą savo dėsnį jis pritaikė hitleriniai Vokietijai ir bolševikinei Rusijai likviduoti. Senas Čerčilio troškimas, sutrinti Tarybų Sąjungą ir Vokietija tarpusavio kivirčuose, galima sakyti, jau realizavosi. Vokietija jau sutrinta, o Tarybų Sąjunga taip pat vos bekvėpuoja. Reikia tik svaraus smūgio, o Tarybų Sąjunga ištiks Vokietijos likimas.“[68]

„Negelbsti nei šukavimai, koliojimai, grasinimai mitinguose, laikraščiuose, negelbsti nei šimtas tūkstančių parsikviestų NKVD-istų. Nors jie siunčia dideliais būriais po ūkininkų, valdininkų, darbininkų, ramių piliečių pastoges, kankina, graso, gąsdina senelius, moteris, vaikus, tačiau niekur nieko nepelno. Visą pyktį, visą pagiežą išlieja ant visai nieko nekaltų asmenų, kurie myli tik darbą ir ramų gyvenimą.“[69]

Straipsniai

Žinant kokiame kontekste ir periodinių leidinių struktūrą kyla klausimas kiek objektyvi yra pateikiama informacija straipsniuose. Informacijos pateiktos periodinių leidinių tikslumas nebuvo tikrinamas, nes tam tiesiog reikėtu atskyrą darbą rašyti, tačiau objektyvumą galima dalinai patikrinti atsižvelgus kaip ir kokia informacija ten yra pateikiama. Analizuojant straipsnius galima buvo pastebėti, kad juose pirmiausiai yra naudojama labai didelis kiekis simbolikos aprašant įvairius įvykius priklausomai nuo straipsnio tematikos. Į akys taip pat krenta didelis kiekis naudojamu propagandos technikų siekiant išsaukti reikalingas skaitančiųjų emocijas arba siekiant įrodyti, kad tam tikra pateikiama informacija yra tam tikras nekvestionuojamas dalykas.

„Dvidešimt antrąjį dūžį išmušęs Laisvės Varpas nutilo. Smurtu sulaužydama duotus Lietuvos Respublikai iškilmingus pasižadėjimus visokiomis aplinkybėmis gerbti Lietuvos „suverenumą bei teritorinį integralumą ir neliečiamybę“/1926 m. sutartis tarp Lietuvos Respublikos ir SSRS 2str./1940 m. birželio mėn. 15d. Sovietų s-gos valdžia militaristiškai okupavo Lietuvą. Nuo tos valandos Lietuvos tautai teko ir tenka išgyventi daug tragiškų, šiurpių ir liūdnų valandų.

Nė vienas lietuvis negali atsisakyti nuo kovos dvasios. Nė viena idėja neišsiverčia be kovos. Todėl nė mūsų krašto laisvė ir pats grynas patriotizmas taip pat negali būti gaivalingas be dinamiškosios, Lietuviškos kovos dvasios“[70]

[68] Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“ Nr.1 1945-06-01
[69] Tauro apygarda „Laisvės žvalgas“ Nr.15 1945-01-27
[70] Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.4 1945-04-19

„JAV prez. Ruzveltas 1940 m. paskelbė savo garsiąją formulę Baltijos valstybių atžvilgiu, kuri skamba taip: “Baltijos valstybės yra jėga okupuotos iš SSRS pusės. Pravesti tuose kraštuose rinkimai yra atlikti karinei sovietų pajėgai spaudžiant, todėl neišreiškia tų tautų valios. SSRS jėga atliktas Baltijos valstybių statuso pakeitimas yra agresinis aktas, ir todėl niekuomet nebus JAV pripažintas“.

1945 m. San Francisko konferencijos metu, kai buvo sudaroma STO charta, Molotovas bandė išgauti Amerikos ir Anglijos sutikimą į STO-ją šalia Tarybinės Ukrainos ir Gudijos įleisti ir trijų Baltijos tarybinių respublikų atstovus. JAV delegacijai vadovavęs senatorius Vanderbergas tokį Molotovo pageidavimą sugriovė, nurodydamas Ruzvelto deklaraciją, kaip pagrindą JAV politikos Baltijos atžvilgiu.“[71]

Atsižvelgiant į tai, į minėtus straipsnius geriausiu atveju galima žiūrėti kaip į pilkąją propagandą. Pirmiausiai galima pastebėti, kad informacija yra atrenkama ir pateikiama tik autorių nuomonę paremianti informacija, kitaip sakant kitos nuomonės nėra apžvelgiamos. Antra kaip autoritetinga nuomonė yra laikoma okupaciniai priešiškai nusistačiusio asmens pasisakymai, tuo tarpu priešinga nuomonė yra tiesiog yra laikoma beverte.

Žinoma vien dėl to tikrai negalima pavadinti rezistencinio judėjimo straipsnius neinformatyviais ar rašomais tik informacinės karybos tikslais. Aprašomų temų spektras straipsniuose buvo laibai platus, pradedant religiniais ir moralei aptarti skirtomis temomis baigiant tarptautinės, vidaus situacijos apžvalgomis. Dalyje analizuotų straipsnių yra pateikiami tikslus skaičiai ir informacija.

„Kalėdos – kiekvienam lietuviui katalikui brangi, maloni šventė. Ji neša ramybę ir teikia daug giedrio, ir nuoširdaus džiaugsmo. Jų metu užmirštami bent trumpam laikui vargai, priespaudos bei kitos kančios. Rodos, kad angelai planuoja sparnais ir gieda „Gloria“, garbindami Kūrėją ir ramindami suvargusius žmones.“[72]

„Потому посмотрим как жилось в Литве рабочему или рядовому служащему в те бремена когда Литва была истинно свободная, т.е. до бремя окупации.

Возмем к примеру государственных служающих. Самый низшый месечный оклад штатного служащего был 150 литов (в етот срок малого малого упреждения, посыльный, регистратор и т.п.). Месячный оклад болшынства низшых служащчих был 200-300 лт.“[73]

Žinios iš užsienio

[71] Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.9 1946-07-10
[72] Žemaičių apygarda „Malda girioje“ Nr.2 1949-12-22
[73] Dainavos apygarda „Свободное слово“ Nr.6 1950-01

Užsienio žinios užėmė ypatinga vietą rezistencinio judėjimo propagandos mašinoje. Pagrinde apie ką tokiose žiniose buvo kalbama tai vakarų (pagrinde JAV ir Didžiosios Britanijos) ir SSRS tarpusavio santykių aiškinimąsi. Labai didelis dėmėsis taip pat buvo skiriamas ir kitų valstybių iš Azijos ir Vidurio Rytų konfliktams su SSRS aptarimui.

„Berlyne susirinko „didžioji trijukė“, Trumanas, Čerčilis ir Stalinas išsiaiškinti, kia kurios politinius klausimus. Pasitarimų pagrinde - praktiškas Europos valstybių sutvarkymas. Atrodo, kad šioje konferencijoje Stalinas bus prispirtas prie sienos. Iš jo bus pareikalauta panaikinti bolševikų rėžimą, atsisakyti nuo vadovaujamos vietos ir užleisti ją kitam. Žinoma, Stalinas, kurio ir kraujas persunktas raudonuoju bolševizmu, spirsis. Ar jis su Trumano ir Čerčilio reikalavimais sutiks ar ne-pamatysime. Nesutikimo atveju, atrodo, bus imtasi griežtų priemonių bolševizmą likviduoti. Konferencija, atrodo, baigsis apie liepos mėn. galą.“[74]

„4/ Iš Mandžūrijos bolševikai traukiasi. Kinai žygiuoja Mandžūrijos link. Tokiu būdu Mandžūrija grįžta į tikrų šeimininkų, kinų rankas.

5/ Persijoje padėtis nerami. Persijos vyriausybė įteikė bolševikams griežtą notą, kurioje reikalaujama apleisti Persijos teritoriją. Vyksta kruvini susirėmimai. “[75]

Pagrindiniu tokių naujienų tikslu įvardyčiau SSRS ir jai prijaučiančių valstybių sumenkinimą ir Vakarų valstybių bei jos sąjungininkų išaukštinimą. Žvelgiant į pateikiamos informacijos turinį ir galima matyti, kad objektyviomis tokias naujienas tikrai negalima vadinti. Bet kokio konflikto metu SSRS yra priskiriama blogio imperijos etiketė, tuo tarpu JAV yra tam tikra laisvųjų valstybių ginėja ir atstovė.

„Rugsėjo mėn. 8 d. San Franciske 49 valstybės įskaitant ir Japonija, pasirašė japonų taikos sutartį. Rusija, Lenkija ir Čekoslovakija sutarties nepasirašė. Šiuo istoriniu posėdžiu Japonija tapo laisva, suvereninė, lygiateisė Vakarų partnerė, ir karinė Vakarų pozicija Tolim. Rytams sustiprinti. Tuojau po taikos sutarties pasirašymo, JAV su Japonija sudarė gynybos paktą. Japonija turi daugiausiai karinės patirties ir su 84 mil. gyventojų yra pasiruošusi kovoti prieš rusų agresija. ... . Paskutinį kartą Kremlius mėgino savo melu bei klasta įsiskverbti, bet nuomonių skirtumas tarp laisvo pasaulio ir Sov. Sąjungos buvo kaip tarp juodo ir balto, ir Rusija šioje konferencijoje liko tokia vieniša kaip dar niekada. Priimant rusų projektą Japonija būtu ištikęs toks pats likimas kaip ir kitus rusų okupuotus kraštus, o Rytai atitektu rusams, kas reikštu pavojų pacifiko valstybėms ir pačiai JAV.“[76]

Krenta į akys ir tai, kad nuolatos yra pabrėžiama, kad prieš SSRS yra nusistatęs visas pasaulis nepateikiant kokių rimtų argumentų. Galima matyti, kad pagrindinių tikslu tokių naujienų tikrai nėra

[74] Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.4 1945-07-15
[75] Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.12 1945-12-15
[76] Žemaičių apygarda „Laisvės balsas“ Nr.12(145) 1951-09-20

informavimas apie padėti pasaulyje kaip dažnai yra aprašoma istorikų analizuojant šį pasipriešinimą ir leidžiamos spaudos funkcijas. Tam tikrų įvykių aprašomų periodiniuose leidiniuose prognozės ir aiškinimai tai tik patvirtina.

„Ši konferencija laikydamasi ankstesniųjų konferencijų nutarimų dvasios. Turėjo paruošti naujus santvarkos projektus visuose okupuotose šalyse. Konferencija vyko labai nedraugiškoje dvasioje. JAV, Anglijos, Prancūzijos ir Kinijos atstovai tvirtai laikėsi nuomonės, jog kiekvienai valstybei turinti būti suteikta galimybė laisvai apsispręsti savo vidaus santvarkos atžvilgiu. To, anot jų, reikalauja tikrosios demokratijos principai. Tačiau Maskvos delegatai atkakliai įrodinėjo, jog tikrąją laisvę tautoms nešanti tik bolševikinė santvarka. ... . Tokiu būdu atstovai, nepasirašę nei vieno posėdžių protokolo, spalio 2 d. išsiskirstė namo.“[77]

Poezija

Analizuojant periodinius leidinius pastebėjau, kad poezija taip pat galėjo potencialai vaidinti svarbų vaidmenį partizanų informacinėje karyboje. Iš esmės informacine prasme poezija neneša tam tikros naudingos informacijos, tačiau žvelgiant iš psichologinės perspektyvos, tai rezistencinio judėjimo poezijoje galima įžvelgti paketą simbolių naudotu siekiant įtraukti skaitanti asmenį į atitinkamą psichologinė būseną arba įskiepyti per tam tikrus pavyzdžius reikalingas partizaniniam pasipriešinimui vertybes. Pirmiausiai gali susidaryti kad vertybės yra pagrinde patriotinio pobūdžio, tačiau tai nebūtu visiškai teisinga. Pagrinde kas atsispindėjo poezijoje buvo pasiaukojimas. Pasiaukojimas galėjo būti tiek dėl valstybės, tiek dėl kitų piliečių laisvės. Galima taip pat rasti sąsajų ir su religija. Kitaip sakant religinis naratyvas taip pat buvo būdingas tuo meto rezistentų poezijai. Gamta taip pat vaidino ypatingą vaidmenį partizanų poezijoje. Gamtos ir partizanų artumą galima suvokti kai tam tikra partizanų ir gimtojo krašto artumą. Gamtos elementai taip pat buvo naudojami su siekiu vaizdingiau aprašyti tam tikrus įvykius, padaryti įspūdį skaitančiam asmeniui taip pritraukiant jo dėmesį. Daugelyje poezijos kurinių taip pat galima pastebėti gamtos elementus naudojamus kaip tam tikros naujos pradžios, atgimimo simbolius. Kitaip sakant galima daryti išvadas, kad per poeziją buvo įtakojami ir veikiami skaitančiojo moraliniai įsitikinimai, taip pat skiepijamos tokios vertybes kaip pasiaukojimas vardan kitų. Galiausiai parodomas partizanų aukštas moralės lygis ir artumas su gimtuoju kraštu.

„ ...
Aš priešo užpultas, ar sužeistas krentu,
Jaučiu tavo meilę ir ranką artį,
Ir garbinu vardą Tavo šviesųjį ir šventą,

[77] Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.9 1945-10-12

Tik A v e M a r i j a kartoju širdy.

Tau pirmą pavasario gėlę aukoju.
Ir svajų buitį aš perskiriu Tau;
Skiriu Tau šią dieną, skiriu ir rytojų,
Nes ateitį savo Tavy tematau
...“[78]

„ ...
Он служыл трудовому народу,
Стал за это отважным борцом;
Одавал свою жизнь за свободу,
За нее поражен был свинцом.
...
Он боролся за правое дело,
За свободу Литвы боевой,
И сегодня отважно и смело
Бил чекистов в борьбе роковой.“[79]

„ Žvaigždės mirga mes žigiuojam
Tėviškės plačiais laukais.
Margos gėlės semia kojas,
Lenkia galvas mums rugiai.
...
Bėga vasaros ir žiemos
Partizaninėj kovoj,
Mes visi, visi, kaip vienas
Priešui nelenkiam galvos.

Mes neieškom aukso juostų,
Nevergiam kitų žemės,
Bet už Gedimino sostą
Žūsim, ar laimėsim mes.“[80]

Simbolika

Simbolius gausiai naudotus visose partizanų periodiniuose leidiniuose galima įvardyti pagrindiniu informacinės karybos varomuoju varikliu. Atskirai visi simboliai nebus vardijami nors jie ir atliko

[78] Algimanto apygarda ,,Partizanų kova“ Nr.1 1947-05-31
[79] Dainavos apygarda ,,Свободное слово“ Nr.6 1950-01
[80] Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.9(19) 1951-09

ypatingą vaidmenį periodiniuose leidiniuose. Atliekant analizę simboliai buvo suskirtini į tris kategorijas, pagal tai kam jie yra priskirti ir kieno reprezentacinę funkciją atlieką. Simbolių kategorijos: 1) Partizaninį judėjimą, Lietuvą ir Vakarus reprezentuojantis simboliai; 2) SSRS ir komunizmą palaikančius individus reprezentuojantis simboliai; 3)Tiksliniai simboliai.

Į primas dvi kategorijas įeina simboliai, kurių pagrindinė paskirtis yra identifikacinė. Kitaip sakant simboliai, kurie buvo naudojami identifikuojant ar kuriant sąsajas įvardijant dvi kovojančias puses. Verta pabrėžti, kad dideli vaidmenį jame vaidino ir religinis naratyvas, taip pat gėrio ir blogio kovos koncepcija. Iš esmės šioms kategorijoms priskirti simboliai atspindėdavo dažniausiai kraštutines jėgas, kurios periodiniuose leidiniuose buvo įvedamos į tam tikros amžinos kovos kontekstą kur ,,geroji pusė" galiausiai nugali. Visai kitokia situacija buvo su trečiai kategorijai priskirtais simboliais. Šie simboliai kaip galima suprasti iš pavadinimo buvo naudojami su konkrečiu tikslu. Tikslas buvo psichologiškai paveikti skaitytoja sukeliant jam reikalingas rezistenciniam judėjimui emocijas. Svarbiausia yra tai, kad šie simboliai nebuvo naudojami vien tik tam, kad vaizdingiau būtu aprašyti įvykiai ar įdomesniam rezistencinės literatūros skaitymui. Simboliai buvo pasirenkami konkretiems tikslams ir atlikdavo periodiniuose leidiniuose konkrečias funkcijas. Apie tai liudija tas faktas, kad minėti simboliai nepriklausomai nuo pasipriešinimo laikotarpio ar simbolių kategorijos yra linkę kartotis kitose pasipriešinimo etapuose. Kitaip sakant simboliai buvo tęstiniai ir buvo naudojami tiek aktyvios kovos etape, kai buvo vykdomos aktyvios kovos su okupacine valdžia, tiek pasipriešinimo pabaigoje, kai aktyvios ir atviros kovos nebuvo praktikuojami. Tai parodo, kad simboliai naudoti partizanų turėjo būti universalus tinkami naudoti įvairiomis aplinkybėmis ir įvairiuose kontekstuose.

Kalbant apie pirmajai kategorijai priskirtus simbolius, identifikuojančius partizanus, tai bendrai čia įeina praktiškai visi simboliai, kurie reprezentavo taip vadinamas ,,laisvojo pasaulio" jėgas arba ,,gėrio pajėgas". Kaip buvo minėta, identifikacijos procese svarbu vaidmenį vaidino religinis naratyvas. Partizanų periodikoje galima pastebėti dažnai pabrėžiama kovos sakralumą. Valstybė ir jos nepriklausomybė yra suvokiama kaip tam tikras sakralus dalykas už ką kiekvienas lietuvis turi būti pasiryžęs paaukoti gyvybę.

,,L i e t u v i, kiekvieno lietuvio mylinčiosavo tautą, savo žemę, savo kultūrą, savo garbingą praeitį, šventa pareiga įsijungti visiems į kovą prieš raudonąjį slibiną. ... Visi vieningai su didžiausiu pasiryžimu ir pasiaukojimu stokime į kovą ir dirbkime tol, iki pasieksime galūtinę pergalę, iškovosime nepriklausomą Lietuvą, iki išsivaduosime iš azijatiškų barbarų šventą Lietuvos žemelę."[81]

[81] Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę" Nr.1 1945-06-01

Partizanai praktiškai yra įvardijami riteriai ir tautos išrinktaisiais. Rezistentai yra praktiškai įvardijami moraliniu ir doroviniu pavyzdžiu į kurį turi lygiuotis kiti lietuviai. Jų drąsa ir pasiaukojimas yra nuolatos išaukštinami ir pabrėžiami.

,,Mes štai kaip vadinamės. Mes neesame nei buržuazinės liekanos nei lietuviškai vokiškieji nacionalistai. Mes pirmiausiai esame lietuviai, kurie myli savo bočių žemę, jos kalbą ir papročius. Mes esame sveikiausia tautos dalis. Mes atstovaujame visą lietuvių tautą. Mūsų troškimai ir tikslai-visos tautos troškimai ir tikslai. Mūsų kelias-visos lietuvių tautos kelias.“[82]

Galiausiai Vakarus pagrinde galima apibrėžti per laisvės simbolį. Vakarų valstybės, o ypatingai JAV ir Didžioji Britanija yra suvokiamos kaip laisvo ir nepriklausomos valstybės ateitis. Joms yra priskiriamas laisvojo pasaulio valstybių gynėjų statusas. Taip pat galima dažnai pastebėti, kad Vakarų valstybės yra vaizduojamos kaip Lietuvą išvaduosiančios valstybės..

,,Faktas, kad netoli ta diena, kada Amerika ir Anglija ir visos bolševikų pavergtos tautos suduos smūgį paskutiniam ir baisiausiam pasaulio priešui – b o l š e v i z m u i. “[83]

Kaip buvo minėta, antrajai kategorijai priskirtų simbolių pagrindinis tikslas buvo reprezentuoti rezistencinio judėjimo oponentų pusę. Iš esmės simboliu pagalba periodiniuose leidiniuose SSRS ir juos palaikantis asmenys yra reprezentuojami kaip tam tikros blogio jėgos, kurios nesiskaito su nieko ir yra visas atžvilgiais negatyviai nušviečiami. SSRS yra vaizduojama kaip tam tikra blogio imperija, kurioje visi asmenys gyvena vergovėje.

,,Mūsų tėvynė Lietuva pavergta. Eina aštunti mūsų vergijos metai. Visi okupacijos žiaurumai mus išmokė suprasti laisvę. Ne tik suprasti bet ir už ją gyvybę aukoti. Veltui okupantas vartoja žiauriausią smurtą. Kas laisvę pažino, vergijoje nebus. Verčiau garbingai už Tėvų Žemę mirtis, kaip azijatams vergija.“[84]

SSRS vadovai yra vaizduojami kaip amoralus, silpni ir visapusiškai atsilikę asmenys. Pagrindinis lyderis Stalinas yra sulyginamas su pačiu velniu, kurio gyvenimo tikslas yra pavergti ir sunaikinti pasaulį. Aprašant juos dažnai yra naudojamas kraujo simbolis, taip apeliuojant į rėžimo ir juo vadovų žiaurumą. Panašiais simboliais yra įvardijami ir vis komunistinio judėjimo pasekėjai.

[82] Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“Nr.5 1945-08-01
[83] Dainavos apygarda ,,Vytis“ Nr.7 1945-05-15
[84] Kęstučio apygarda ,,Laisves varpas“ Nr.126 1947-12-01

,,Bolševikai pro juos nepraeisi nei jų išvengsi. Jie kišasi į kiekvieną reikalą, sprendžia dalykus, apie kuriuos neturi ne menkiausios nuovokos. Jie laiko save išminčiais, - būdami psichopatais (dvasios ligoniais), pažangiais ir laisvais, turėdami vergišką dvarbernių prigimtį, ...“[85]

Vis dėl to partizanų spaudoje ypatingai negatyvus yra kolaborantų arba vietinių tuometinių Lietuvos gyventojų bendradarbiaujančiu su okupacinę valdžia vaizdavimas. Minėti asmenys yra vaizduojami kaip asmenys, kurie už materialinę gerovę yra pasiryžę viskam. Taip pat jie yra identifikuojami tokių pačiu simboliu pagalba kaip ir kiti komunistinio rėžimo rėmėjai. Kitaip sakant kaip amoralus, negailestingi ir visiškai degradavę asmenys.

,,Nuo to laiko kai į Lietuvą įsiveržė bolševikinės gaujos, mūsų Tėvynę užgulė juodžiausią naktis. Tuomet į paviršių iškilo visos Lietuvos padugnės. Įvairaus plauko degeneratai užėmę vadovaujamas valstybės vietas. Valdžios viršūnėje atsisėdo girtuoklis Paleckis. Greta paprastų kriminalinių gaivalų, pradėjo veikti, įvairaus kitokio plauko Maskvos agentai. Mūsų kraštas atsidūrė doroviškai supuvusių žmonių rankose. Padorus gi lietuvis inteligentas pateko pavojun. Jo laukė persekiojimai ir sunaikinimas. Visk, ką lietuvis buvo sukūręs, raudonieji budeliai pradėjo naikinti. Jie sugriovė mūsų ūkį, apnaikino lietuvišką kultūrą. Prasidėjo lietuvių tautos žudymo ir naikinimo laikotarpis, juodžiausias laikotarpis visoje Lietuvos istorijoje. Niekuomet dar Lietuvos žemelė nesugėrė tiek nekaltų žmonių kraujo, kiek ji sugėrė ir dar tebegeria bolševikų galvažudžių siautėjimo metu.“[86]

Galiausiai trečiajai kategorijai priskirti simboliai, vaidine kertinį vaidmenį, partizanų propagandoje yra tiksliniai simboliai. Šie simboliai kaip jau buvo minėta buvo naudojami su tikslu iššaukti tam tikras reikalingas skaitančiojo emocijas. Prie tokių emocijų priskirčiau neapykantą, gailestį ,baimę. Pasitelkiant nekaltųjų asmenų auką atspindinčius simbolius tokius kaip moteris, vaikus ar senelius, buvo bandoma skaitančiam asmeniui sukelti neapykantą nukreiptą prie rėžimą ir prisiversti veikti sau naudinga linkme. Įvairių kitų simbolių apeiliuojančiu būtent į šią būseną buvo gausiai naudota visuose periodiniuose leidiniuose. Motinos figūra, kuri taip pat buvo dažnai pasitelkiama propagandoje, buvo pasitelkiama šiam tikslui. Artimiausių didesniajai daliai žmonių šeimos narių kančios buvo naudojamos kaip simbolis neapykantai kelti. Neapykanta okupaciniai valdžiai galima pavadinti kaip labiausiai stengtasi pasiekti emocinę būsena simbolių pagalba.

Sibiras ir trėmimai buvo naudojami taip pat ir baimės kėlimui, kuris turėjo vesti prie noro priešinti. Iš esmės skaitytojas buvo bauginamas nežmoniškomis sąlygomis su kuriomis susiduria okupacinės valdžios ištremti į Sibirą asmenys, kad tai daroma sistematikai ir niekas nuo to nėra apsaugotas. Iš

[85] Kęstučio apygarda ,,Laisves varpas“ Nr.127 1947-12-08
[86] Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“Nr.5 1945-08-01

esmės tok simbolis dažnai pastatydavo asmenį į tokia situacija, kad pasipriešinimas yra ne tik vieninteliu būdu pasiekti nepriklausomybę, tačiau ir vienintelę priemonę tiesiog išgyventi.

Gailestis taip pat buvo išnaudojamas kaip emocinė būsena kurios pagalba buvo siekiama priversti skaitančius soti į kovą. Tam tikslui buvo naudojami simboliai reprezentuojančius kenčiančius ir bejėgius asmenys. Kai pavyzdį galima paimti kūdikio figūra kuri dažnai tam tikslui buvo panaudojama. Kūdikis kaip negalinti apsiginti būtybė buvo pavaizduojama tokiose situacijose, kai jos atžvilgiu yra taikomi tiesiog protu nesuvokiami ir nepriimtini, eiliniam skaitytojui, veiksmai.

„Lietuvių tautai mirtį nešančio pavergėjo krūvi diržai vėl palietė tūkstančius geriausius Tėvynės sūnų ir dukrų. Kiekviena žmogaus širdį verkiantis motinų ir vaikų verksmas nuskrido per visą šalį. Jų verktos akys nebematys šį pavasarį sužydusių sodo vyšnių, nei kylančio laukose vasarojaus. Apleistų sodybų išdaužyti langai liūdys, kad čia gyvenę žmonės – toli nuo Tėvynės ir kad gimtosios žemės laukose šeimininkauja svetimėji tironai. Čia jiems pilna liaudės priešų – visi 90 nuošimčių lietuvių. Visus jie nematę vieno ar kito trėmimo metu išplėšti iš gimtojo lizdo. Jie netveria pykčiu ir jų plūdimas drebiną žemę, kai išvežimui paskirtas jaunuolis pasirenką garbingą kančių kelią, įstodamas į partizanų eiles.“[87]

3.2. Lietuvos partizanų propaganda ir jos pokyčiai

Analizuojant partizanų leidinius per propagandos prizmę galima pastebėti, kad šiuose leidiniuose viso pasipriešinimo metu yra nuosekliai naudojama tam tikra propagandos strategija, tačiau prieš pradedant juos apžvalga pirmiausiai reikia pačia naudojama propaganda apžvelgti per įvardytas teorinėje dalyje propagandos formas, kurios padės tikslai apibrėžti propagandos veikimo ribas, tai kam buvo skirta propaganda ir galiausiai parodys kaip tiksliai pasireiškė propaganda kiekvienoje iš šešių formų.

Kalbant apie periodinių leidinių objektyvumą, tai kaip jau buvo minėta, pačius straipsnius žvelgiant į tai kaip ir kokia ten yra pateikiama informacija geriausiu atveju galima priskirti prie pilkosios propagandos, tačiau periodiniai leidiniai nesusidėjo vien tik iš straipsnių skirtų aptarti tam tikras rupimas temas. Partizanų periodikoje taip pat yra skiriamas dėmesys pasaulio naujienoms kurių informacija yra paimta, bent jau kaip teigiama lediniuose, iš užsienio valstybių informacijos šaltinių. Taip pat kyla klausimas kaip reikėtu interpretuoti leidiniuose talpinama poezija kurio gausiai naudojamos simbolikos pagalba akivaizdžiai siekiama skaitytoja įvesti į konkrečią būsena, tam kad naujienos būtu interpretuojamos partizanams palankia linkme. Galiausiai įvairiausi savarankiškas tam tikrų naujienų interpretavimas su siekiu paaiškinti skaitančiajam potencialia jų reikšmę taip pat

[87] LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.2 1949-04

nedaro periodinių leidinių objektyvesniais. Atsižvelgiant į tai šia periodiką galima įvardyti kaip esančia tarp pilkosios ir juodosios propagandos. Kitaip sakant negalima teigti, kad periodiniuose leidiniuose pateikiama informacija yra neinformatyvi ar pateikiama tik psichologinės įtakos tikslais, tačiau taip pat leidiniuose pateikiamos informacijos tikslumas yra sunkiai, nes kaip buvo minėta dažnai buvo teigiama, kad informacija buvo paimta iš tam tikrų užsienio šaltinių, tačiau retu atveju buvo tiksliai įvardijamas informacijos šaltinis.

Žvelgiant į tai kiek atvira buvo periodiniuose leidiniuose pateikiama propaganda, tai šiuo atveju yra ganėtinai aišku, kad propaganda ir pagrindinė propagandos žinutės, kurios buvo skirtos skantančiam asmeniui buvo aiškios ir atviros. Aiškiai buvo identifikuojamas rezistencinio judėjimo oponentai, pagrindinės vertybės kurias skatino puoselėti skaitančius asmenys. Galiausiai buvo nurodoma ko tikimasi iš skaitančiojo ir kaip jis turėtu elgtis vienais ar kitais atvejais.

Žvelgiant į propagandos geografinius mastus, tai šiuo atveju prieš priskiriant prie vienos tam tikros propagandos porūšio reikia atsižvelgti į kelis pagrindinius veiksnius įtakojusius toki priskyrimą. Atlikęs kritinę analizę pagal mastą propaganda naudojama periodiniuose leidiniuose liko priskirta prie lokalios su mikropropagandos elementais. Nors periodikoje buvo skiriamas ypatingas dėmesys įvykiams pasaulyje, tačiau pačios vertybės propaguojamos leidinių straipsniuose iš esmės skirti tik konkrečios valstybės auditorijai. Naudojami mikropropagandos elementai, kurių pagalba tai yra tik dar labiau išryškinama. Daug periodiniuose leidiniuose buvo kalbamą abstrakčiai apie laisvę ir laisvąjį pasaulį, dėmesys buvo skiriamas ir tarptautinių normų, bei įstatymų aptarimui, tačiau viskas buvo aptariama iš Lietuvos perspektyvos. Iš esmės buvo propaguojamas Lietuvos ir tarptautinių normų panašumas. Vis dėl pagrinde buvo koncentruojamasi ties Lietuva ir juos gyventojai, apie ką byloja ir laisvojo pasaulio samprata įvardijama periodiniuose leidiniuose, kuri apibrėžiama per religingo ir demokratiško pasaulio idėja, taip pat nuolatini raginimą kovoti vardan Lietuvos nepriklausomybė atkūrimo.

Žvelgiant į tai kokie yra partizanų propagandos ir pateikiamą informacija, galima priskirti jų naudota propagandą prie totalinės propagandos. Tai leidžia padaryti tas faktas, kad joje nebuvo jokios nuomonių įvairovės. Pagrinde buvo pateikiama informacija iš šaltinių kurie partizanų nuomone buvo patikimi. Dažniausiai, kaip jau buvo minėta, informacija buvo naudojama iš vakarų masmedijų šaltinių. Kitų informacijos šaltinių panaudojimas panaudojimas pasireiškė retu atveju ir tik kritikos tikslais. Kitaip sakant tam tikru palyginimu nebuvo atliekama tarp vakarų ir komunistinių valstybių spaudos. Taip pat verta pabrėžti, kad net įvykiai, kurie potencialiai galėjo neigiamai paveikti rezistencinio judėjimo propaganda būdavo skaitytojui išaiškinami, taip kad jie būtu suvokti tinkamai, nepaliekama jokia interpretavimo laisvė.

Analizuojant propaganda pagal objektą ir tai kokiai individų grupei buvo skirti periodiniai leidiniai, tai iš esmės pagrinde buvo orientuojamasi į siaurą ir fiksuota žmonių grupę, kas kaip ir leistu partizanų naudotą propagandą įvardyti kaip tikslinę propaganda. Vis dėl to analizuoti rezistencinio judėjimo leidiniai išlesti rusų kalba neleidžia vienareikšmiškai to padaryti. Kyla dilema ar minėtą propagandą interpretuoti, kaip masinę propaganda ar tikslinę. Tiksliniai propagandai būdinga, tai kad ji yra nukreipta į siaura ir panašiai mąstančią grupę žmonių. Masiniai propaganda būdinga tai, kad propaganda yra skirta tam tikrai masei žmonių, kurie masto vienodai. Atsižvelgus į rusų kalba leistų leidinių tūrinį partizanų propaganda vertinama kaip masinė. Pirmiausiai, dėl to kad vertybiškai galima įžvelgti panašumu tarp lietuviams ir rusakalbiams skirtų leidinių, tačiau rusiškose leidiniuose pagrindinis dėmesys buvo skiriamas Rusijos vidaus padėties aptarimui nuo ko atsispiriant buvo bandoma daryti įtaka skaitančiajam. Kitaip sakant rezistencinio judėjimo propagandai svarbiausia buvo patraukti savo pusėn asmenys mąstančius jiems reikalinga linkme.

Vertinant Lietuvos partizanų periodiniuose leidiniuose naudojamos propagandos ilgaamžiškumą, tai šioje vietoje ganėtinai aišku yra, kad propaganda buvo skirta ilgajam laikotarpiui. Tai įrodo keli veiksniai. Pirmiausiai kontekstas kuriame yra pateikiama informacija, kuris praktiškai niekaip nepakito per visą pasipriešinimo laikotarpį. Antra, vartojami simboliai periodikoje, kurie neprarado savo reikšmės nei viename pasipriešinimo etape. Galiausiai nemažai straipsnių parašytu ankstyvaisiais pasipriešinimo etapais vėliau buvo cituojami ir atkartojami vėlesniųjų pasipriešinimo etapų rezistentų periodiniuose leidiniuose.

Atlikus analizę galima pastebėti, kad teorinėje dalyje įvardytos septynios propagandos technikos buvo viso pritaikytos partizanų informacinėje kovoje, kuri buvo įgyvendinama per periodinius leidinius. Propagandos technikos, tokios kaip *„etikečių klijavimas“ ar „manipuliavimas asocijacijomis“*, panaudojimas labiausiai pastebimas per SSRS ir jai prijaučiančių asmenų identifikavimą. Be jokių rimtesnių argumentų SSRS ir visas komunistinis judėjimas, dažnai buvo sulyginamas su barbarai, viska siaubiančių Azijos klajoklių ordomis. Komunistams ir asmenims dirbantiems jo naudai buvo pripaišomos visos blogiausios savybės. Komunizmas yra surišamas su kraujo simboliu kuris iš esmės simbolizuoja nekaltus asmenys nukentėjusius nuo šio rėžimo persekiojimų, taip pat rėžimo negailestingumą kitų, net ir nekaltų gyventojų atžvilgiu.

Panašiai kaip ir pirmojoje propagandos strategijoje, antroji strategija taip pat buvo aktyviai naudota periodikoje. Neigiami simboliai buvo prikabinami visiems kas dirbo okupacinio rėžimo naudai. Tuo tarpu partizaninio judėjimo dalyviai ir šį judėjimą palaikantis asmenys buvo įvardijami tikraisiais Lietuvos patriotais ir aukštos moralės individais.

Propagandos strategija „ekspertų rekomendacijos labiausiai pasireiškė periodiniuose leidiniuose, kuriose buvo aptariamos žinios iš užsienio arba esama padėtis tarptautinėje arenoje. Kaip ekspertų

nuomonė buvo cituojamos Vakarų valstybių politikų pasisakymai atitinkamomis temomis. Pagrinde tai buvo JAV arba Didžiosios Britanijos politikų pasisakymai.

„Tautos vardu‘‘ propagandos strategija dažnai buvo naudojama pačių partizanų, kurie periodiniuose leidiniuose identifikavo save kaip tikrąjį tautos balsą ir tikruosius lietuvių tautos atstovus. Savo vykdomą veiklą jie taip pat nuolatos pateisindavo vykdant vardan lietuvių tautos ir kaip lietuvių atstovai okupuotame krašte.

„Faktų parinkimas“ tai naudota periodiniuose leidiniuose strategija, kuri yra pirmiausiai pastebima skaitant rezistentų literatūrą. Kaip jau buvo minėta kalbant apie partizanų spaudos objektyvumą, pristatant, bet kokias pasaulio ar vidaus naujienas, aprašant istorinius įvykius ar pateikiant kitą informaciją, nuolatos galutinis pateikiamų naujienų rezultatas buvo vienodas partizaninio pasipriešinimo pergalė arba vakarų valstybių pergalė ir SSRS ar simpatizuojančiu rėžimui asmenų pralaimėjimas. Tam tikri faktai, kurie galėjo būti dvejopai suprasti buvo informacija pateikiančių asmenų skaitytojui paaiškinami pateikiant jų „tinkamą“ interpretaciją.

Paskutinioji propagandos strategija „Vagono prikabinimas“ buvo dažnai naudojimą, periodiniuose leidiniuose. Praktiškai visuose periodinių leidinių tekstuose, kuriose yra raginama jungtis prie ginkluoto pasipriešinimo, buvo naudojama ši propagandos strategiją. Naudojantis minėta strategija buvo stengiamasi paveikti rezistencinį judėjimą palaikančius asmenys, teigiant, kad jų kova yra palaikoma visame pasaulyje, kad panašios kovos yra vykdomos ir kituose, okupuotose komunistinio rėžimo, kraštuose. Pasyviuosius konflikto stebėtojus ir okupacinio rėžimo rėmėjus buvo bandoma paveikti teigiant, kad šio rėžimo dienos yra nulemtos, nes visas pasaulis yra susivienijęs bendrai kovai prieš jį.

Pabaigai verta paminėti reikšmingiausią įvykusį pokytį partizanų periodiniuose leidiniuose trijų pasipriešinimo etapų bėgyje. Atliekant analizę buvo pastebėtą, kad rezistentų periodinių leidinių apimtis su laiku vis augo. Tai sako, kad kuo labiau partizaniniam judėjimui einant į pabaigą tuo didesnę reikšmę turėjo spauda pasipriešinimui. Įdomiausias faktas yra tame, kad turinio prasme viskas vyko kaip tik atvirkščiai. Keičiantis pasipriešinimo etapams periodiniuose leidiniuose vis daugiau buvo talpinama straipsnių ar pasakojimų skirtu atpasakoti tam tikrų nežinomų (nebuvo minimi konkretus pasakojimų herojų vardai ir pavardės) kovotojų žygdarbius ginkluotose susirėmimuose su okupacinės valdžios pajėgomis. Žvelgiant iš informacinės karybos perspektyvos tai yra ganėtinai modernus reiškinys, tam laikotarpiui, kai mūšio lauką bandomą perkelti į informacinę erdvę kuriant alternatyvios tikrovės vaizdinį.

.

Išvados

Atsižvelgus į gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad informacinė karyba buvo aktyviai naudojama ginkluoto rezistencinio judėjimo metu. Informacinė karyba pasireiškė propagandos pavidalu ir periodiniuose lediniuose kaip sklaidos/komunikacijos priemonę. Propaganda buvo nukreipta į mases, pagrinde buvo realizuojama lokaliu lygmeniu, kitaip Lietuvos valstybės ribose. Propagandai būdingas atvirumas ir gausus mikropropagandos (simbolių) naudojimas. Propaganda buvo nukreipta į ilgąjį laikotarpį, kitaip sakant buvo sukurta nuosekli propagandos kampanija kuris buvo puoselėjama ir įgyvendinama viso pasipriešinimo metu. Informacija naudota rezistencinio judėjimo informacinėje kampanijoje galima įvardyti, kaip esančia tarp juodosios ir pilkosios propagandos. Informacija pateikiama periodiniuose leidiniuose negali būti įvardijama, kaip objektyvi informacija dėl tikslingai publikacijai atrinktų duomenų ir nuomonių įvairovės trukumo.

Partizanų periodiniuose aktyviai buvo naudojamos visos septynios įvardytos propagandos strategijos. Pagrindiniais propagandos tikslais buvo okupacinės valdžios pažeminimas gyventojų akyse parodant rėžimo silpnumą ir pažeidžiamumą. Propagandos pagalba, taip pat buvo išaukštinamas rezistencinis judėjimas parodant jį, gyventojų akyse, kaip tikruosius lietuvių tautos atstovus. Galiausiai propagandos pagalba buvo kovojama ir dėl žmonių protų tiek su tikslu atgrasyti gyventojus nuo kolaboravimo, tiek siekiant aptraukti savo pusėn dvejojančius.

Atliktas tyrimas yra reikšmingas tuo, kad Lietuvoje vykęs partizaninis judėjimas buvo apžvelgtas per naują, informacinės karybos prizmę. Tokios apžvalgos truko istoriniuose veikaluose kuriose buvo analizuojamas to meto ginkluotasis pasipriešinimas. Taip pat naujai pažvelgta į spaudos vaidmenį šio pasipriešinimo metu. Šiame tyrime buvo parodytas iš technines pusės spaudos vaidmuo informacinio karo procese.

Ateičiai, tai šitą tyrimą galima dar būtu praplėsti ar pagerinti keliais aspektais. Pirmiausiai apžvelgti partizaninį judėjimą per kitas informacinės karybos interpretacijas. Taip pat plečiant šio tyrimo apimtis galima atlikti partizanų veiklą reglamentuojančių dokumentų analizę, kartu išanalizavus prieinamus partizanų memuarus siekiant gauti gilesnes žinias apie tai kaip buvo organizuojamas visas informacinės karybos procesas, kokie asmenys buvo už tai atsakingi, taip giliau išanalizavus Lietuvos informacinės karybos praeities patirtis.

Literatūros sąrašas

1. Arvydas Anušauskas (pagrindinis sud.), „ The anti-soviet resistance in the Baltic States /Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania ", Vilnius : Pasauliui apie mus, 2006
2. Arvydas Anušauskas, „1940-1990 :okupuotos Lietuvos istorija" Vilnius : Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2007
3. Arvydas Anušauskas, *Parlamento studijos*, Nr.1. 2004 m. „Pogrindinės bei alternatyviosios spaudos raida ir vaidmuo (1944-1987 m.)" < http://www.parlamentostudijos.lt/Nr1/Istorija_Anusauskas.htm > [Žiūrėta: 2016-05-15]
4. Diana Janušaitė, „Propaganda: taikomasi į šalies istoriją", Šiaulių naujienos, 2016 m. < http://snaujienos.marius.puslapiai.lt/index.php/naujienos/miesto-gyvenimas/678-propaganda-taikomasi-i-salies-istorija > [Žiūrėta: 2016-05-15]
5. Dovydas Pancerovas, „ Rusijos šeštoji kolona Lietuvoje – ženklas, kad ir pas mus jau vyksta hibridinis karas", 15min.lt, 2014-09-23, < http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/rusijos-sestoji-kolona-lietuvoje-zenklas-kad-ir-pas-mus-jau-vyksta-hibridinis-karas-784-455049 > [Žiūrėta: 2016-05-15]
6. Dovydas Pancerovas, „Penki taikiniai Lietuvoje, į kuriuos šiemet taikysis Kremliaus propaganda", 15min.lt, 2015-01-05. < http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/5-lietuviski-taikiniai-i-kuriuos-kitamet-taikysis-kremliaus-propaganda-784-474767 >, [Žiūrėta: 2016-05-15]
7. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, „Lietuvos metinėje strateginėje apžvalgoje 2014–2015", Vilnius 2015 < http://www.lka.lt/lt/moksline-veikla/leidiniai/lietuvos-metine-strategine-apzvalga.html > [Žiūrėta: 2016-05-15]
8. Izidorius Ignatavičius (sud.), „Lietuvos naikinimas ir tautos kova (1940-1998)", Vilnius : Vaga, 1999
9. Karys, „Kam trukdo Lietuvos partizanai?", Nr. 12, 2014 gruodis. < http://www.kam.lt/lt/naujienos_874/karine_ziniasklaida_655/karys/2014_m._kario_numeriai/2014_karys_nr.12.html > [Žiūrėta: 2016-05-15]
10. Kastytis Stalioraitis, „ Informacinis karas prieš Lietuvą", Slaptai, 2013-07-08. < http://slaptai.lt/index.php/gyvenimo-skandalai/7238-informacinis-karas-pries-lietuva.html >, [Žiūrėta: 2016-05-15]
11. Lietuvos Respublikos Seimas, „Karas po karo: partizaninio judėjimo etapai"< http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=6530,1,19 >[Žiūrėta: 2016-05-15]
12. Mantas Martišius, „Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare", Žurnalistikos tyrimai, Nr. 5, 2012. < http://www.zurnalai.vu.lt/zurnalistikos-tyrimai/article/view/1800/1071 >, [Žiūrėta: 2016-05-15] p.184-185
13. Martin C. Libicki, „What is information warfare?", United States Government Printing (June 1995)
14. Mažeikis Gintautas. „Propaganda: metodinė priemonė." ŠU, 2006.
15. Nerijus Maliukevičius, „Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje." Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas 2008.

16. Nijolė Gaškaitė, Algis Kašėta Bonifacas Ulevičius, Dalia Kuodytė (redaktorė) ,, Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“, Kaunas : Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, 1996
17. P. M. Taylor, ,,Munitions of the Mind A history of propaganda from the ancient world to the present era“, Manchester University Press,; 3 edition (November 30, 2003).
18. Robert Brown Asprey, ,,Guerrilla warfare Military tactics“, *Encyclopaedia Britannica,* 2014-11-14, < http://www.britannica.com/topic/guerrilla-warfare > [Žiūrėta: 2016-05-15]
19. Scot Macdonald ,,Propaganda and Information Warfare in the Twenty-First Century: Altered Images and Deception Operations (Contemporary Security Studies (Paperback))“ Routledge; 1 edition (February 18, 2007)
20. ТАСС, ,,Путин выступил против попыток "перекодировать общество" и переписать историю“, 2014-11-05. < http://tass.ru/politika/1552609 > [Žiūrėta: 2016-05-15]
21. Vilija Navickaitė, ,,Rusijos ir Gruzijos informacinio karo atspindys Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje“ Magistro darbas. Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas žurnalistikos institutas, 2009.
22. Александр Носович, ,,Грибаускайте сделала подарок России к 9 мая“, RUBALTIC.RU,2014-12-26. < http://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/26122015-grybauskaite/ > [Žiūrėta: 2016-05-15]
23. Валерий Яременко, ,,НКВД против "Лесных братьев"“ ,Военно-промышленный курьер, 2005-06-08. < http://vpk-news.ru/articles/1417 > [Žiūrėta: 2016-05-15]
24. Владимирцев Н.И., Кокурин А.И., ,,НКВД-МВД СССР в борьбе с бандитизмом и вооруженным националистическим подпольем на Западной Украине, в Западной Белоруссии и Прибалтике (1939-1956) / Сборник документов.“, Москва: Объединенная редакция МВД России, 2008.

Tyrimo medžiaga (paimta iš Lietuvos ypatingojo archyvo/ Lietuvos partizanų periodiniai leidiniai):

1. Algimanto apygarda ,,Partizanų kova“ Nr.1 1947-05-31
2. Dainavos apygarda ,,Aukuras“ nr.6 1947-06-05
3. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.2 1945-12-15
4. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.1(10) 1947-10-20
5. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.1(3) 1946-01-15
6. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.2(4) 1946-02-01
7. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.5(7) 1945-04-05
8. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.6(8) 1946-05-05
9. Dainavos apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.7(9) 1946-06-01
10. Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“ Nr.1 1945-06-01
11. Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“ Nr.9(21) 1946-06-15
12. Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“Nr.1(13) 1946-01-01
13. Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“Nr.10 1945-11-01
14. Dainavos apygarda ,,Už tėvų žemę“Nr.10(22) 1946-07-01

15. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.11 1945-11-15
16. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.11(23) 1946-07-19
17. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.12 1945-12-15
18. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.12(24) 1946-08-10
19. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.13(25) 1946-08-25
20. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.2 1945-06-15
21. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.2(14) 1946-01-30
22. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.3 1945-07-01
23. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.3(15) 1946-02-16
24. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.4 1945-07-15
25. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.4(16) 1946-03-10
26. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.5 1945-08-01
27. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.5(17) 1946-04-04
28. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.6 1945-08-15
29. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.6(18) 1946-04-15
30. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.7 1945-09-01
31. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.7(19) 1946-05-01
32. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.8 1945-09-15
33. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.8(20) 1946-06-01
34. Dainavos apygarda „Už tėvų žemę“Nr.9 1945-10-12
35. Dainavos apygarda „Vytis“ Nr.7 1945-05-15
36. Dainavos apygarda „Свободное слово“ Nr.6 1950-01
37. Dainavos apygarda „Что такое советская правда?“Nr.1 1946-04-13
38. Dainavos apygarda „Что такое советская правда?“Nr.2 1946-05-10
39. Didžiosios Kovos apygarda „Tėvynei šaukiant“ Nr.3(56) 1948-04-15
40. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.102 1946-08-18
41. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.115 1947-06-01
42. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.1(170) 1952-01-18
43. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.110 1947-01-04
44. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.116 1947-07-01
45. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.118 1947-08-01
46. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.120 1947-09-01
47. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.123 1947-10-15
48. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.126 1947-12-01

49. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.127 1947-12-08
50. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.128 1947-12-24
51. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.129 1948-01-08
52. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.130 1948-01-24
53. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.132 1948-11-24
54. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.134 1948-04
55. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.135 1948-05
56. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.2(171) 1952-04-18
57. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.3(172) 1952-05-25
58. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.7(168) 1951-11-18
59. Kęstučio apygarda „Laisves varpas“ Nr.8(169) 1951-12-15
60. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“ Nr.1(7) 1950-01
61. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.1 1949-03
62. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.2 1949-04
63. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.3 1949-05
64. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.4 1949-09
65. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.5 1949-11
66. LLKS „Prie rymančio rūpintojėlio“Nr.6 1949-12
67. LLKS Pietų Lietuvos sritis „Partizanas“ Nr.7-11 1950-08-24
68. Prisikėlimo apygarda „Prisikėlimo ugnis“ Nr.1(22) 1952-01
69. Prisikėlimo apygarda „Prisikėlimo ugnis“ Nr.5(21) 1951-12
70. Tauro apygarda „Istrebiteljada“ Nr.3 1947m.
71. Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.10 1946-07-26
72. Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.2 1945-03-25
73. Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.4 1945-04-19
74. Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.7 1946-06-05
75. Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.8 1946-06-27
76. Tauro apygarda „Kovo keliu“ Nr.9 1946-07-10
77. Tauro apygarda „Laisvės žvalgas“ Nr.15 1945-01-27
78. Žemaičių apygarda „Kovojantis Lietuvis“ Nr.2 1952-02
79. Žemaičių apygarda „Kovojantis Lietuvis“ Nr.3 1952-03
80. Žemaičių apygarda „Kovojantis Lietuvis“ Nr.4 1952-04
81. Žemaičių apygarda „Kovojantis Lietuvis“ Nr.5 1952-05
82. Žemaičių apygarda „Kovojantis Lietuvis“ Nr.6 1952-06

83. Žemaičių apygarda ,,Kovojantis Lietuvis“ Nr.7 1952-07 ir 08
84. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.122 1950-03-21
85. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.8(141) 1951-05-10
86. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.1 (134) 1951-01-10
87. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.1(151) 1952-02-12
88. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.10(143) 1951-06-31
89. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.12(145) 1951-09-20
90. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.121 1950-02-16
91. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.127 1950-10-03
92. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.129 1950-10-31
93. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.13(146) 1951-10-05
94. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.131 1950-11-30
95. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.133 1950-12-23
96. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.15(147) 1951-10-23
97. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.17(150) 1951-08-24
98. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.2(152) 1952-03-10
99. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.3(136) 1951-02-15
100. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.4(137) 1951-02-25
101. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.5(138) 1951-03-15
102. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.5(155) 1952-07-18
103. Žemaičių apygarda ,,Laisvės balsas“ Nr.6(139) 1951-03-03
104. Žemaičių apygarda ,,Laisvės vapas“ Nr.4(154) 1952-06-18
105. Žemaičių apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.3(153) 1952-04-22
106. Žemaičių apygarda ,,Laisvės varpas“ Nr.4(156) 1950-06-01
107. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.1(11) 1951-01
108. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.1(23) 1952-01
109. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.10 1950-12-23
110. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.12(22) 1951-12
111. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.2 1949-12-22
112. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.2(12) 1951-02
113. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.3 1950-02-16
114. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.6 1950-06
115. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.6(16) 1951-06
116. Žemaičių apygarda ,,Malda girioje“ Nr.7(17) 1951-07

117. Žemaičių apygarda „Malda girioje“ Nr.7-8 1950-07 ir 08
118. Žemaičių apygarda „Malda girioje“ Nr.8(18) 1951-08
119. Žemaičių apygarda „Malda girioje“ Nr.9 1950-10
120. Žemaičių apygarda „Malda girioje“ Nr.9(19) 1951-09

Summary

Lithuanian partisans information warfare strategy and methods

There have been done many researches in Lithuania about Lithuanian partisan movement. Those researches mostly concentrate on partisans conventional warfare. This research seeks look on this movement form different side form perspective of information warfare. There many evidences that for guerrilla war is typical to use information warfare to gain support or hold it. This research analyses partisan periodical newspaper. Research should show if partisans were using propaganda in their periodical literature, if yes then how it was used.

The research consist from three parts. First part examine possible interpretations of information warfare, information warfare definition mostly usage in Lithuania and information warfare definition usage in usage in this research.

In second part will be briefly represented partisan movement and historical interpretation of this resistance movement.

In third par will be will be presented analysis result. The result are analyzed using propaganda analysis theory.

The research show that propaganda was actively used in partisans periodic. In partisans periodical newspapers were constantly used different propaganda strategies. Periodic was used as manipulation weapon. Partisans propaganda were consisting from many different elements.